

เจตนาของจำเลย โจทก์ก็จะนำคำสั่งของศาลไปให้เจ้าพนักงานที่คืนรับจดทะเบียนให้ หรือคดีฟ้องห้ามมิให้จำเลยใช้เครื่องการค้าของโจทก์ ถ้าศาลพิพากษาว่าเครื่องการค้า นี้เป็นของโจทก์และห้ามมิให้จำเลยใช้เครื่องหมายการค้า หากจำเลยยังคงใช้เครื่องหมาย การค้าอยู่ไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา กรณีนี้ก็ไม่มีการขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี เพียงแต่โจทก์แจ้งต่อศาล และไม่มีวิธีบังคับอื่นใดจะใช้บังคับได้ก็ขอให้ศาลออกหมายจับ ซึ่งก็ไม่มีการขอให้ออกหมายบังคับคดี ด้วยเหตุที่แก้ไขใหม่ จึงตัดข้อความว่า “แต่ถ้าโจทก์ มิได้ขอหมายบังคับคดีภายในกำหนด 15 วัน...ให้ถือว่าคำสั่งนั้นเป็นอันยกเลิกเมื่อสิ้น ระยะเวลาเช่นว่านั้น” ออกเพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการบังคับคดีในภาค 4 ลักษณะ 2

(1) ในกรณีโจทก์ชนะคดีแต่คดียังไม่ถึงที่สุด ยังมีอุทธรณ์หรือฎีกาอยู่และโจทก์ยังไม่ได้ดำเนินการบังคับคดีคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 254 ก็ยังมีผลอยู่ในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา และหากจำเลยขอทุเลาการบังคับในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา แม้ศาลจะมีคำสั่งให้ทุเลาการบังคับเป็นเหตุให้โจทก์ไม่สามารถดำเนินการบังคับคดีได้ แต่หากได้ทำให้คำสั่งอนุญาตตามมาตรา 254 จะต้องสิ้นผลไปด้วย คำสั่งยังคงมีผลอยู่ต่อไปอีกจนกว่าศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีแล้วแต่กรณี ถ้าผลของคดีในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา โจทก์ชนะอีก คำสั่งตามมาตรา 254 ก็ยังมีผลต่อไปตามมาตรา 260(2) แต่หากโจทก์แพ้คดีในชั้นอุทธรณ์ กรณีนี้คำสั่งอนุญาตตามมาตรา 254 จะยังมีผลอยู่อีกหรือไม่ต้องพิจารณาตาม มาตรา 260(1) แต่ถ้าโจทก์แพ้ในชั้นฎีกาคำสั่ง วิธีการชั่วคราว ต้องยกเลิกไปในตัว

(2) โจทก์ชนะคดี ไม่ว่าจะคดีนั้นจะถึงที่สุดหรือไม่ คำสั่งอนุญาตของศาลเกี่ยวกับวิธีการชั่วคราวตามมาตรา 254 ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปเท่าที่จำเป็น เพื่อปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น หมายความว่าโจทก์จะต้องดำเนินการบังคับคดีเท่าที่จำเป็นเพื่อบังคับให้จำเลยปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล หากโจทก์ชนะคดีแล้วไม่ดำเนินการอะไรเลยหรือปล่อยปละละเลยไม่ดำเนินการบังคับคดีเท่าที่จำเป็นก็จะทำให้คำสั่งตามมาตรา 254 สิ้นผลไปในตัวได้ ดังคำพิพากษา

ฎีกาที่ 203/2504 ที่ศาลฎีกาเห็นพ้องด้วยกับศาลอุทธรณ์ที่วินิจฉัยไว้ว่า “ศาลอุทธรณ์พิจารณาแล้ว เห็นว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 260(2) ที่โจทก์ผู้อุทธรณ์อ้างนั้น มิได้กำหนดว่าให้มีผลตลอดไป คงให้มีผลต่อไปจนกว่าจะได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นเท่าที่จำเป็น เพื่อบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ฯลฯ เท่านั้นไม่ใช่ให้มีผลตลอดไปถึง 10 ปี ตามมาตรา 271 ดังที่โจทก์อ้างมากรณีของโจทก์ผู้อุทธรณ์ก็เกินกว่าจำเป็นหรือเกินสมควรแล้ว ดังจะเห็นได้ว่าโจทก์ขอหมายบังคับคดี และศาลได้ออกหมายบังคับคดีให้ ส่งไปถึงกองหมาย ตั้งแต่วันที่ 25 ธันวาคม 2495 แต่โจทก์ก็มิได้นำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึดที่ดินทั้งสามแปลงตามที่ศาลสั่งอาัยคไว้ไม่ ทั้งไว้ล่วงเลยมาจนศาลเรียกโจทก์ผู้อุทธรณ์มาสอบถามในคดีนี้ ความจริงปรากฏขึ้นในครั้งนี่เอง ซึ่งนับเป็นเวลาได้ถึง 5-6 ปี อันเป็นเวลาช้านานเกินกว่าความจำเป็นแล้ว ที่โจทก์อ้างว่า เพราะโจทก์ได้ตกลงกับจำเลยให้จำเลยจัดการชำระหนี้ให้โจทก์และจำเลยยังได้ชำระหนี้บางส่วนให้โจทก์ผู้อุทธรณ์นั้น ยังเป็นการแสดงให้เห็นได้อีกว่า โจทก์ผู้อุทธรณ์สละสิทธิการบังคับคดีมิได้ถือเอาการบังคับคดีทางศาลให้เป็นประโยชน์แก่คดีของโจทก์ผู้อุทธรณ์ ฉะนั้น โจทก์ผู้อุทธรณ์จะอ้างว่ากฎหมายยังคุ้มครองอยู่อีก หาชอบไม่ และข้อที่โจทก์ผู้อุทธรณ์อ้างว่าเป็นหน้าที่ของโจทก์ในคดีนี้จะต้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนการอาัยคเสียก่อนแล้วจึงนำยึดและมีหน้าที่จะต้องแจ้งให้โจทก์ผู้อุทธรณ์ทราบ มิฉะนั้นเป็นการทำไปโดยมิชอบนั้น ศาลอุทธรณ์เห็นว่าเป็นเรื่องจะเกณฑ์ให้ผู้อื่นทราบเรื่องของโจทก์อุทธรณ์เองเท่านั้นเอง ทั้ง ๆ ที่โจทก์อุทธรณ์ก็ได้กล่าวอ้างว่าโจทก์ในคดีนี้ได้ทราบเรื่องของโจทก์อุทธรณ์มาก่อนแต่อย่างไร จึงไม่มีข้อเท็จจริงดังที่อ้าง ฉะนั้นเมื่อที่ดินยังเป็นของจำเลยอยู่ โจทก์ในคดีนี้ก็มีสิทธินำยึดขายใช้หนี้ได้ ข้อที่โจทก์อุทธรณ์อ้างว่าเป็นกรณีต้องห้ามตามมาตรา 290 นั้น ก็ไม่ตรงกับเรื่องเพราะตามมาตรา นี้ ต้องเป็นทรัพย์ที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดหรืออาัยคไว้ตามคำพิพากษาแทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว จึงห้ามเจ้าหนี้อื่นยึดหรืออาัยคซ้ำ ส่วนกรณีของโจทก์ผู้อุทธรณ์ เจ้าพนักงาน

บังคับคดีมิได้เป็นผู้ยึดหรืออายัด แต่เป็นการอายัดก่อนคำพิพากษา ไม่มีคำพิพากษาแล้ว จึงไม่เหมือนกันดังนี้ ศาลอุทธรณ์จึงพิพากษายืนตามคำสั่งศาลแพ่งที่สั่งให้เจ้าพนักงานที่ดินจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินทั้งสามแปลงให้ผู้ซื้อไป ฯลฯ” ฉะนั้นโจทก์จะต้องดำเนินการบังคับคดีเพื่อที่ให้จำเลยปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นเท่าที่จำเป็น เช่น ศาลพิพากษาให้จำเลยใช้เงินแก่โจทก์ เมื่อศาลออกคำบังคับแล้วโจทก์จะต้องนำส่งคำบังคับให้จำเลย ถ้าจำเลยยังไม่ใช้เงินให้แก่โจทก์ โจทก์ก็ควรมาขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อดำเนินการบังคับคดีให้จำเลยได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง แต่หากโจทก์ไม่ดำเนินการอะไรเลยหรือไม่ดำเนินการบังคับคดีเท่าที่จำเป็น เช่น ศาลออกคำบังคับโจทก์ก็ไม่นำส่งคำบังคับให้แก่จำเลยเก็บไว้เฉย ๆ จนล่วงเลยเป็นเวลานาน หรือส่งคำบังคับให้แก่จำเลยแล้ว เมื่อจำเลยไม่ปฏิบัติตามคำบังคับโจทก์ก็ไม่ดำเนินการเพื่อขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีปล่อยทิ้งไว้เป็นเวลานาน ย่อมถือว่าโจทก์ไม่ดำเนินการเท่าที่จำเป็นเพื่อให้จำเลยปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล คำสั่งอนุญาตตามมาตรา 254 ย่อมสิ้นผลไปในตัว

(3) แม้ศาลพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี คำสั่งอนุญาตตามมาตรา 254 อาจสิ้นผลไปโดยปริยายในชั้นบังคับคดีก็ได้ หากการบังคับคดีเสร็จสิ้นภายในระยะเวลาตามคำบังคับคือจำเลยได้ชำระหนี้ตามคำพิพากษาของศาลทั้งหมด หรือถ้าจำเลยไม่ชำระหนี้ โจทก์ได้ดำเนินการขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีแก่จำเลยโดยชอบแล้ว ย่อมถือว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยถูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้แทนโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว และไม่ต้องดำเนินการขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดหรืออายัดในชั้นบังคับคดีซ้ำอีก (ฎีกาที่ 986/2531) และเป็นผลให้คำสั่งยึดหรืออายัดชั่วคราวนั้นสิ้นผลไปโดยปริยาย แต่ในกรณีออกหมายบังคับคดีแล้ว โจทก์เพิกเฉยไม่ดำเนินการบังคับคดีภายในระยะเวลาที่เจ้าพนักงานบังคับคดีกำหนด เจ้าพนักงานบังคับข่อมขอให้ศาลสั่งถอนการบังคับคดีได้ตามมาตรา 295 ทวิ ถ้าศาลมีคำสั่งให้ถอนการบังคับคดี ก็อาจมีการถอนการยึด

หรืออาัยคทรัพย์สินของจำเลย แต่ในกรณีนี้วิธีการชั่วคราวตามมาตรา 254 ได้ยกเลิกไป ตั้งแต่ศาลได้ออกหมายบังคับคดีตามคำขอของโจทก์แล้วซึ่งมีผลทำให้เป็นการยึดหรืออาัยคจริง แต่มาตรา 295 ทวิ เป็นการถอนการบังคับคดีในชั้นบังคับคดี ผู้เขียนอธิบายตรงนี้ไว้เพื่อให้เทียบกับฎีกาที่ 203/2504 และในกรณีที่มีการยึดหรืออาัยคจริงซ้ำ แม้ต่อมาโจทก์ชนะคดี ผู้เขียนเห็นว่าการยึดหรืออาัยคชั่วคราวนั้นย่อมสิ้นผลไปโดยปริยายเช่นกัน หากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นได้ดำเนินการบังคับคดีกับทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออาัยคชั่วคราวนั้นแล้ว โจทก์ทำได้เพียงร้องขอเฉลี่ยทรัพย์เทียบนัยฎีกาที่ 3145/2533

(4) ในกรณีศาลมีคำสั่งอนุญาตวิธีการชั่วคราวตามมาตรา 254 แต่ต่อมาโจทก์ชนะคดี โจทก์ไม่สามารถบังคับคดีให้เป็นไปตามที่ศาลมีคำสั่งนั้นได้ เนื่องจากในคำพิพากษาของศาลไม่มีการที่จะต้องบังคับจำเลยเกี่ยวกับคำสั่งตามมาตรา 254 คำสั่งอนุญาตตามมาตรา 254 ก็ไม่มีประโยชน์ต่อไปอีก ตามนัยฎีกาที่ 2003/2511 ผู้เขียนมีความเห็นว่ากรณีนี้ฟ้องไม่มีมูลที่โจทก์จะขอตามมาตรา 254(2) เพราะโจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายมาเท่านั้นมิได้ฟ้องขอให้บังคับห้ามจำเลยมิให้ทำละเมิดมาด้วย จึงไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 255 ที่ศาลจะพิจารณาอนุญาตตามคำขอของโจทก์ แต่ไม่มีประเด็นนี้ให้ศาลฎีกาวินิจฉัย มีเพียงว่าเมื่อโจทก์ชนะคดีแล้ว คำสั่งห้ามมิให้จำเลยทำละเมิดต่อไปจะมีผลอยู่อีกหรือไม่

คำพิพากษาฎีกา 2008/2511 เมื่อโจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดเท่านั้นมิได้ขอให้ห้ามจำเลยมิให้ทำละเมิดต่อไป แม้ในระหว่างพิจารณาโจทก์จะขอให้ห้ามมิให้จำเลยทำละเมิดต่อไป และศาลมีคำสั่งห้ามแล้วก็ตามเมื่อศาลพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี คำสั่งห้ามนั้นก็ต้องยกเลิกไปในตัวเพราะโจทก์ไม่อาจบังคับคดีตามคำสั่งห้ามนั้นได้

10.1.5 ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 254 ไว้ก่อนพิพากษา แต่คดีจบลงโดยศาลไม่มีการชี้ขาดคดีนั้น เนื่องจากศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีออก

จากสารบบความเพราะ โจทก์ทิ้งฟ้องหรือถอนฟ้องคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 254 ที่ศาลได้มีคำสั่งไว้ในระหว่างพิจารณา จะต้องถือว่าเป็นอันยกเลิกไปโดยปริยาย หรือในระหว่างพิจารณา คู่ความตกลงประนีประนอมยอมกันในศาล โดยโจทก์ จำเลยยอมความกันให้ทรัพย์สินของจำเลยที่ถูกบังคับวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่โจทก์ และศาลได้พิพากษาตามยอม ย่อมถือว่าคำสั่งของศาลที่ใช้ วิธีการชั่วคราวกับทรัพย์สินนั้นของจำเลยเป็นอันยกเลิกไป

คำพิพากษาฎีกาที่ 5/2521 ศาลมีคำสั่งยึดทรัพย์ชั่วคราวก่อนพิพากษา โจทก์จำเลยยอมความให้ทรัพย์สินที่ถูกยึดชดใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ ศาลพิพากษาดำเนินการยึดทรัพย์จึงเลิกไป ไม่มีประโยชน์ที่จะพิจารณาคดีที่ผู้ร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สิน ศาลยกคำร้องขัดทรัพย์

10.2 จำเลยหรือบุคคลภายนอกที่ต้องเสียหายร้องขอให้ยกเลิก

มาตรา 261¹ บัญญัติว่า “จำเลยหรือบุคคลภายนอกซึ่งได้รับหมายยึดหมายอายัด หรือคำสั่ง ตามมาตรา 254(1)(2) หรือ (3) หรือจะต้องเสียหายเพราะหมายยึดหมายอายัด หรือคำสั่งดังกล่าว อาจมีคำขอต่อศาลให้ถอนหมาย เพิกถอนคำสั่ง หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลง คำสั่ง หมายยึด หรือหมายอายัด ซึ่งออกตามคำสั่งดังกล่าวได้ แต่ถ้าบุคคลภายนอกเช่นว่านั้นขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดหรือคัดค้านคำสั่งอายัดให้นำมาตรา 288 หรือมาตรา 312 แล้วแต่กรณี มาใช้บังคับโดยอนุโลม

จำเลยซึ่งถูกศาลออกคำสั่งจับกุมตามมาตรา 254(4) อาจมีคำขอต่อศาลให้เพิกถอนคำสั่ง ถอนหมาย หรือให้ปล่อยตัวไปโดยไม่มีเงื่อนไขหรือให้ปล่อยตัวไปชั่วคราวโดยมีหลักประกันตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควรหรือไม่ก็ได้

---

¹มาตรา 261 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 7, ฉบับที่ 15, พ.ศ.2538.

ถ้าปรากฏว่าวิธีการที่กำหนดไว้ตามมาตรา 254 นั้น ไม่มีเหตุเพียงพอ หรือมีเหตุอันสมควรประการอื่นศาลจะมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอหรือมีคำสั่งอื่นใด ตามที่เห็นสมควร เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมก็ได้ ทั้งนี้ ศาลจะกำหนดให้ผู้ขอ วางเงินค้ำศาลหรือหาประกันมาให้ตามจำนวนและภายในระยะเวลาที่เห็นสมควร หรือจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่ในกรณีที่เป็นการฟ้องเรียก เงิน ห้ามไม่ให้ศาลเรียกประกันเกินกว่าจำนวนเงินที่ฟ้องรวมทั้งค่าฤชาธรรมเนียม¹

มาตรา 262¹ บัญญัติว่า “ถ้าข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่ศาลอาศัยเป็น หลักในการมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอในวิธีการชั่วคราวอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น เปลี่ยนแปลงไป เมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อจำเลยหรือบุคคลภายนอกตามที่ บัญญัติไว้ในมาตรา 261 มีคำขอศาลที่คดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณาจะมีคำสั่งแก้ไข หรือยกเลิกวิธีการเช่นนั้นเสียก็ได้

ในระหว่างระยยะเวลานับแต่ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ได้อ่านคำ พิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดคดีหรือชี้ขาดอุทธรณ์ไปจนถึงเวลาที่ศาลชั้นต้นได้ส่งสำนวน ความที่อุทธรณ์หรือฎีกาไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี คำขอตาม มาตรานี้ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นและให้เป็นอำนาจของศาลชั้นต้นที่จะมีคำสั่งคำขอเช่นนั้น”

มาตรา 261 และ มาตรา 262 เดิมก่อนถูกแก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไข เพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 7 พ.ศ.2538 นั้น ให้จำเลย เป็นผู้มีสิทธิขอให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งวิธีการชั่วคราวตาม มาตรา 254 โดยมาตรา 261 เดิมใช้คำว่า “จำเลยที่ได้รับหมายยึดหรืออายัดหรือ คำสั่งห้าม...อาจมีคำขอต่อศาลให้ถอนหมายยึดหรืออายัด...” และมาตรา 262 เดิมใช้คำว่า “เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อจำเลยมีคำขอขึ้นมา” ซึ่งเป็นการบัญญัติไว้ในลักษณะ

---

¹มาตรา 262 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา 7, ฉบับที่ 15, พ.ศ.2538.

อย่างแคบให้เฉพาะจำเลยหรือศาลเห็นสมควรเท่านั้น แต่คำสั่งตามมาตรา 254 นั้น อาจมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียของบุคคลภายนอก บุคคลภายนอกนั้นก็หาจะมีสิทธิขอให้ศาลเพิกถอนหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งได้ เช่น ศาลมีคำสั่งยึดรถยนต์ของจำเลย ถ้าปรากฏว่ารยนต์คันนี้ไม่ใช่ของจำเลย แต่เป็นรถยนต์ของนายหนึ่ง นายหนึ่งก็จะร้องขอให้ศาลมีคำสั่งถอนหมายยึดตามมาตรา 254 ไม่ได้ ได้แต่ร้องขอตีพิมพ์ตามมาตรา 288 หรือศาลมีคำสั่งห้ามโอนขายที่ดินของจำเลยตามมาตรา 254(2) และได้แจ้งคำสั่งห้ามโอนขายที่ดินไปให้นายทะเบียนทราบแล้ว ต่อมาเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาอื่นได้นำยึดที่ดินนี้ขายทอดตลาด นายหนึ่งซื้อได้ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะจดทะเบียนโอนที่ดินให้แก่ นายหนึ่ง เจ้าพนักงานที่ดินก็คงไม่รับจดทะเบียนโอนให้ เนื่องจากศาลมีคำสั่งห้ามทำนิติกรรมใด ๆ เกี่ยวกับที่ดินนี้ไว้ นายหนึ่งหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีจะร้องขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งห้ามโอนขายนั้นตามมาตรา 261, 262 ก็ทำไม่ได้ เพราะไม่ได้เป็นจำเลยดังที่ศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยถึงผู้มีสิทธิร้องขอตามมาตรา 261, 262 ไว้ว่า “ผู้ร้องเป็นโจทก์และเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาในคดีแพ่งเรื่องอื่น และได้ยึดที่พิพาทไว้แล้ว ผู้ร้องชอบที่จะมีคำขอให้ขายทอดตลาดทรัพย์สินที่พิพาทในคดีนั้น จะประกาศขายทอดตลาดได้หรือไม่ ต้องว่ากล่าวในคดีผู้ร้องเป็นคู่ความ ผู้ร้องไม่มีสิทธิขอให้ศาลสั่งถอนอายัดในคดีที่ผู้ร้องไม่ได้เป็นคู่ความ” (ฎีกาที่ 672/2514) และศาลฎีกายังได้วินิจฉัยในทำนองเดียวกันไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 609/2526 ว่า “ผู้ร้องเป็นผู้ซื้อที่ดินพิพาทจากการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีที่ผู้ร้องเป็นโจทก์ การที่เจ้าพนักงานที่ดินจะจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่ผู้ร้องได้หรือไม่เป็นเรื่องที่ต้องว่ากล่าวกันในคดีนั้น ผู้ร้องไม่มีสิทธิขอให้ศาลสั่งยกเลิกคำสั่งห้ามชั่วคราวเกี่ยวกับที่ดินพิพาทในคดีนี้ ซึ่งผู้ร้องมิได้เป็นคู่ความหรือมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย” เพื่อแก้ไขปัญหาที่คำสั่งของศาลที่อนุญาตตามคำขอ มาตรา 254 ไปกระทบต่อส่วนได้เสียของบุคคลภายนอก จึงได้บัญญัติเพิ่มเติม

ให้บุคคลผู้ที่จะต้องเสียหายเพราะคำสั่งนั้นอาจร้องขอให้ศาลเพิกถอนหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งได้และเป็นการบัญญัติไว้ในลักษณะอย่างกว้างกว่าเดิม

10.2.1 จำเลยจะอุทธรณ์หรือฎีกาคำสั่งอนุญาตตามคำขอได้หรือไม่

คำสั่งของศาลที่อนุญาตตามคำขอที่โจทก์ได้ยื่นไว้ตามมาตรา 254 จะมีผลไปนานเพียงใดนอกจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา 260 แล้ว จำเลย ยังมีทางแก้ เพื่อให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งตามมาตรา 254 ได้ อีกกรณีหนึ่งตามมาตรา 261, 262 และคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 254 นั้นแม้ศาลจะมีคำสั่งในระหว่างพิจารณาซึ่งโดยหลักแล้วต้องห้ามอุทธรณ์คำสั่งนั้นในระหว่างพิจารณาตามมาตรา 226 แต่เนื่องจากคำสั่งนี้เป็นคำสั่งเกี่ยวกับคำขอคุ้มครองประโยชน์ของโจทก์ จึงเป็นคำสั่งตามที่ระบุไว้ในมาตรา 228(2) จำเลยชอบที่อุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ทันทีแต่อยู่ภายในกำหนดเวลาหนึ่งเดือนนับแต่วันมีคำสั่ง หรือจำเลยจะรอไว้อุทธรณ์คำสั่งเมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีสิ้นคดีแล้วโดยจำเลยไม่ต้องได้แย้งคำสั่งไว้ก่อนก็ได้ แต่จะต้องอยู่ภายในกำหนดเวลาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 229 และการอุทธรณ์คำสั่งเมื่อศาลมีคำพิพากษาจะต้องพิจารณาว่า คดีนั้นโจทก์ชนะหรือแพ้ หากโจทก์แพ้คดีและอุทธรณ์คำพิพากษา แต่โจทก์ไม่ดำเนินการตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 260(1) คือไม่ยื่นคำขอต่อศาลภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันที่มีคำพิพากษานั้น คำสั่งของศาลที่อนุญาตตามมาตรา 254 ย่อมสิ้นผลไปโดยปริยาย จำเลยก็ไม่ต้องอุทธรณ์คำสั่งนี้หลังมีคำพิพากษาอีก แต่ถ้าโจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีและจำเลยได้อุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาและคำสั่งตามมาตรา 254 ของศาล หากวิธีการชั่วคราวตามมาตรา 254 สิ้นผลไปในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกาอยู่ ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาก็ไม่มีประโยชน์อะไรอีกที่จะต้องวินิจฉัยอุทธรณ์หรือฎีกาคำสั่งของจำเลย ชอบที่จะยกอุทธรณ์คำสั่งนั้นเสียได้

10.2.2 จำเลยร้องขอให้ยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่ง

นอกจากจำเลยจะใช้สิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาคำสั่งที่อนุญาตตามมาตรา 254 ได้ตามมาตรา 228(2) ทางหนึ่งแล้ว ถ้าในการพิจารณาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตคำขอที่โจทก์ได้ยื่นไว้ตามมาตรา 254 ไม่มีเหตุเพียงพอที่จะนำวิธีการตามที่โจทก์ขอมาใช้ได้ เนื่องจากในการไต่สวนเพื่อมีคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 254(1) หรือ (4) จำเลยไม่มีโอกาสแถลงคัดค้านและไม่มีสิทธินำพยานมาสืบ เพราะเป็นคำขอฝ่ายเดียว โดยเคร่งครัดตามมาตรา 21(3) และโจทก์ได้นำพยานมาสืบจนศาลหลงเชื่อไปว่าวิธีการที่ขอมีเหตุผลเพียงพอ เช่น โจทก์ขอยึดบ้านพร้อมที่ดินของจำเลย และนำพยานมาสืบว่าจำเลยจะขายบ้านพร้อมที่ดินเมื่อโจทก์ชนะคดีแล้วจะไม่สามารถบังคับทรัพย์สินของจำเลยเพื่อบังคับชำระหนี้ตามคำพิพากษาจนศาลมีคำสั่งอนุญาต ต่อมาจำเลยร้องขอให้ศาลถอนหมายยึดอ้างว่าที่โจทก์นำสืบนั้นไม่เป็นความจริง เนื่องจากจำเลยไม่มีความจำเป็นต้องขายบ้านพร้อมที่ดินและจำเลยก็ยังมีทรัพย์สินอื่น ๆ อยู่อีกมากมายและมากพอในการบังคับชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้ ถ้าฟังได้ตามที่จำเลยร้องขอศาลก็จะมีคำสั่งถอนหมายยึด หรือโจทก์นำยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีตามมาตรา 285, 286 เช่น ยึดจักรเย็บผ้าซึ่งจำเลยใช้ในการประกอบอาชีพ หรืออายัดเงินซึ่งเป็นเงินเดือน เป็นต้น และหากการที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตนั้นโดยความผิดหรือเลินเล่อของโจทก์ จำเลยอาจร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา 263

และในกรณีที่ข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่ศาลอาศัยเป็นหลักในการมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอของโจทก์นั้นได้เปลี่ยนแปลงไป จำเลยอาจร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกหรือแก้ไขคำสั่งที่ได้อนุญาตตามคำขอได้ตามมาตรา 262 เช่น ศาลมีคำสั่งคุ้มครองประโยชน์ของโจทก์ให้จำเลยเปิดทางจำเป็นให้โจทก์มีทางเข้าออกไว้ก่อนพิพากษา ต่อมาเมื่อถนนต้องผ่านหน้าบ้านของโจทก์และโจทก์ไม่มีความจำเป็นต้องใช้ทางนั้นอีก จำเลยอาจร้องขอให้ยกเลิกคำสั่งที่ให้จำเลยเปิดทางจำเป็นนั้นได้

หรือศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยไว้ก่อนพิพากษา หากต่อมาจำเลยมีทรัพย์สินอื่นเพิ่มขึ้นและมากเพียงพอชำระหนี้ตามที่โจทก์ฟ้องจำเลยก็ร้องขอให้ศาลถอนหมายยึดหรืออายัดนั้นได้ เป็นต้น

มีปัญหาว่าถ้าจำเลยได้ใช้สิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาคำสั่งตามมาตรา 254 อยู่ จำเลยจะร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งตามมาตรา 261 หรือมาตรา 262 อีกจะทำได้หรือไม่ เมื่อพิจารณาจากคำขอในกรณีอื่นซึ่งศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยไว้ว่า “เมื่อศาลชั้นต้นเห็นว่าพยานจำเลยที่นำสืบมาแล้วฟังได้ว่าจำเลยไม่ยากจนมีทรัพย์สินพอจะเสียดำธรรมนิยมศาลได้ ศาลไม่อนุญาตให้เลื่อนไต่สวนคำร้องขอคำวินิจฉัยอย่างคนอนาถา ให้ยกคำร้อง จำเลยชอบที่จะขอให้พิจารณาคำขอคำวินิจฉัยอย่างคนอนาถาใหม่ หรือใช้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นภายใน 7 วัน เมื่อจำเลยเลือกยื่นคำขอให้พิจารณาคำขอนั้นใหม่เพื่ออนุญาตให้ตนนำพยานมาแสดงเพิ่มเติม จำเลยจึงไม่มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งศาลที่ไม่อนุญาตให้เลื่อนไต่สวน อีกทางหนึ่ง” (ฎีกาที่ 5044-5045/2537) หรือในกรณีจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ ศาลชั้นต้นมีคำสั่งว่าจำเลยจงใจขาดนัดยื่นคำให้การสั่งไม่รับคำให้การ จำเลยมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งได้ตามมาตรา 228(3) หรือจำเลยจะยื่นคำร้องขออนุญาตยื่นคำให้การโดยอ้างว่าไม่ได้จงใจขาดนัดยื่นคำให้การก็ได้ แต่หากจำเลยไม่อุทธรณ์คำสั่งกลับใช้สิทธิยื่นคำร้องเพื่อขออนุญาตยื่นคำให้การ ถ้าศาลสั่งยกคำร้องของจำเลย จำเลยจะมาขอใช้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งตามมาตรา 228(3) ไม่ได้ และผู้เขียนเห็นว่าถ้าเป็นการใช้สิทธิในเหตุเดียวกัน แต่มีทางเลือกว่าจะอุทธรณ์คำสั่งหรือร้องขอให้พิจารณาใหม่ จะต้องเลือกใช้ทางใดทางหนึ่งเท่านั้น จะมาขอใช้สิทธิทั้งสองทางไม่ได้ ส่วนคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 254 เมื่อจำเลยใช้สิทธิอุทธรณ์ฎีกา จำเลยจะยื่นคำขอต่อศาลขอให้ยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งตามมาตรา 261, 262 อีกทางหนึ่งนั้นเป็นการใช้สิทธิต่างกัน และเหตุที่อุทธรณ์คำสั่งกับเหตุที่จะขอให้ยกเลิกหรือแก้ไขคำสั่งก็อาจต่างกัน ถ้าข้อเท็จจริงที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปจะไม่ให้จำเลยยื่นคำขอ

ตามมาตรา 262 อีกก็คงไม่ได้ จำเลยจึงใช้สิทธิได้ทั้งสองทางดังที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัย ในคำพิพากษาฎีกาที่ 954/2510 ว่า “คดีอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น จำเลยฎีกาคัดค้านคำสั่งศาลที่ให้คุ้มครองประโยชน์ของคู่ความในระหว่างพิจารณา เมื่อข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่ศาลอาศัยเป็นหลักในการที่มีคำสั่งเปลี่ยนแปลงไป ก็เป็นอำนาจของศาลชั้นต้นที่คดีอยู่ในระหว่างพิจารณามีคำสั่งแก้ไขหรือยกเลิกวิธีการนั้นตามมาตรา 262” จากฎีกาที่ 954/2510 จำเลยใช้สิทธิทั้งสองทาง ศาลฎีกาไม่ได้วินิจฉัยว่าจำเลยอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งแล้วจำเลยจะร้องขอให้ศาลยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่อนุญาตตามมาตรา 254 อีกไม่ได้ จึงสรุปได้ว่าจำเลยจะใช้สิทธิอุทธรณ์ฎีกาคำสั่ง หรือจะร้องขอตามมาตรา 261, 262 ก็ได้ หรือจำเลยจะใช้สิทธิทั้งสองทางก็ทำได้ ส่วนบุคคลภายนอกที่ต้องเสียหายเพราะคำสั่งจะขอใช้สิทธิอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งคงไม่ได้ เพราะมาตรา 261, 262 บัญญัติให้บุคคลภายนอกใช้สิทธิโดยการร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่อนุญาตตามมาตรา 254 เท่านั้น

นอกจากจำเลยหรือบุคคลภายนอกที่ต้องเสียหายเพราะคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 254 แล้ว เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลอาจมีคำสั่งยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งนั้นเสียโดยไม่ต้องมีการร้องขอได้ เช่น โจทก์นำเอกสารสัญญาผู้มาฟ้องบังคับให้จำเลยใช้เงินและขอยึดหรือยึดทรัพย์สินของจำเลยไว้ก่อนพิพากษา ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอ ต่อมาในระหว่างพิจารณาศาลได้ส่งเอกสารไปให้กองพิสูจน์หลักฐานกรมตำรวจว่าลายเซ็นชื่อในสัญญาผู้เป็นลายเซ็นของจำเลยหรือไม่ ถ้ากองพิสูจน์หลักฐานตรวจแล้วไม่ใช่ลายเซ็นของจำเลย ศาลย่อมมีคำสั่งยกเลิกหมายยึดหรืออายัดชั่วคราวเสียได้ หรือศาลสั่งจำหน่ายคดีชั่วคราวเพื่อรอฟังผลคดีอาญาที่จำเลยฟ้องโจทก์ฐานปลอมแปลงเอกสารสิทธิ ต่อมาศาลคดีอาญามีคำพิพากษาว่าเป็นการปลอมแปลงเอกสารสิทธิ ศาลคดีแพ่งย่อมมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งตามคำขอของโจทก์นั้นเสียได้ โดยไม่ต้องมีใครร้องขอ เป็นต้น

(1) จำเลยหรือบุคคลภายนอกที่ต้องเสียหายเพราะคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 254 จะร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งนั้นจะต้องมีสำเนาคำขอแนบไปด้วย เนื่องจากคำขอตามมาตรา 261, 262 ไม่ใช่คำขอฝ่ายเดียวเมื่อได้ส่งสำเนาคำขอให้โจทก์ โจทก์ก็ชอบที่จะยื่นคำแถลงคัดค้านและมีสิทธินำพยานมาสืบ ในกรณีจำเลยขอให้ยกเลิกคำสั่ง ศาลจะสั่งยกคำขอของจำเลยโดยไม่ไต่สวนก็ได้ หรือเมื่อสืบพยานแล้วปรากฏว่าวิธีการที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 254 นั้น มีเหตุผลเพียงพอ ศาลก็ชอบที่จะยกคำขอของจำเลย คำสั่งยกคำขอที่จำเลยได้ยื่นไว้ตามมาตรา 261, 262 ย่อมเป็นคำสั่งเกี่ยวข้องกับคำขอคุ้มครองประโยชน์ตามมาตรา 228(2) จำเลยย่อมอุทธรณ์ฎีกาได้ ส่วนกรณีบุคคลภายนอกร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งเดิมตามคำขอของโจทก์ เช่น ศาลมีคำสั่งห้ามมิให้จำเลยโอนขายที่ดินไว้ก่อนพิพาทตามมาตรา 254(2) และได้แจ้งคำสั่งให้เจ้าพนักงานที่ดินทราบแล้ว และเจ้าพนักงานที่ดินไม่รับจดทะเบียน ถ้าบุคคลภายนอกต้องเสียหายเพราะคำสั่งของศาลก็ชอบที่ร้องขอให้ศาลยกเลิกคำสั่งที่ห้ามมิให้เจ้าพนักงานที่ดินรับจดทะเบียนนิติกรรมใดเกี่ยวกับที่ดินที่ศาลได้มีคำสั่งไว้แล้วได้ ซึ่งถ้าเป็นด้วยเหตุเดิมก่อนแก้ไขบุคคลภายนอกที่ต้องเสียหายเพราะคำสั่งจะร้องขอให้ศาลยกเลิกคำสั่งตามมาตรา 254 ไม่ได้ (ฎีกาที่ 609/2526) แต่ถ้าบุคคลภายนอกร้องขอให้ศาลมีคำสั่งถอนหมายยึด โดยอ้างว่าทรัพย์สินที่ยึดชั่วคราวไม่ใช่ของจำเลยแต่เป็นของตน และขอให้ปล่อยทรัพย์สินนั้น ศาลจะต้องนำทบทวนฎีกาในภาคบังคับคดีว่าด้วยการร้องขัดทรัพย์ ตามมาตรา 288 มาใช้ในการพิจารณากับคำขอตามมาตรา 261, 262 โดยอนุโลม คือให้ศาลพิจารณาและชี้ขาดคดีนั้นเหมือนอย่างคดีธรรมดา (ดูมาตรา 288) ส่วนกรณีร้องขอให้ศาลมีคำสั่งถอนหมายอายัดชั่วคราว ศาลก็ต้องไต่สวนว่าหน้าที่จำเลยมีสิทธิเรียกรื้องนั้นมีอยู่จริงหรือไม่ ถ้ามีอยู่จริงก็ให้บุคคลภายนอกผู้ร้องปฏิบัติตามคำสั่ง ถ้าไม่มีอยู่จริงก็ต้องถอนหมายอายัดชั่วคราว (ดูมาตรา 312)

คำพิพากษาฎีกาที่ 1684/2530 การที่โจทก์จำเลยในคดีนี้ทำสัญญา ประนีประนอมยอมความกับผู้ร้องในคดีก่อนให้ผู้ร้องซื้อที่ดินพิพาทจากจำเลย จนศาล พิพากษาคตามยอมและผู้ร้องได้ชำระราคาแก่จำเลยแล้ว ผู้ร้องย่อมมีสิทธิตามคำพิพากษา ที่จะบังคับให้จำเลยจดทะเบียนสิทธิก่อน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1300 โจทก์จะบังคับคดีในคดีนี้ให้กระทบกระเทือนสิทธิของผู้ร้องมิได้ การที่ศาลชั้นต้นออกคำสั่งอายัดที่ดินพิพาทและมีหมายห้ามโอนไปยังเจ้าพนักงานที่ดิน อันเป็นวิธีการชั่วคราวก่อนคำพิพากษาคตามคำขอของโจทก์ คำสั่งอายัดและหมายห้าม โอนจึงเป็นการกระทบกระทั่งสิทธิของผู้ร้อง ผู้ร้องย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาล เพิกถอนคำสั่งดังกล่าวได้

(2) จำเลยหรือบุคคลภายนอกอาจร้องขอตามมาตรา 261, 262 ได้ทุกชั้นศาล และศาลที่มีอำนาจในการได้สวนและสั่งคำขอจะต้องเป็นศาล ที่คดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 262 วรรคแรก คือถ้าคดี อยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น และศาลชั้นต้นได้มีคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 254 ไว้ จำเลยหรือบุคคลภายนอกจะต้องร้องขอต่อศาลชั้นต้น และศาลชั้นต้นจะเป็นศาล ที่ได้สวนและมีคำสั่งคำขอว่าจะยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งตามมาตรา 254 หรือไม่ แม้จำเลยจะใช้สิทธิอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งที่อนุญาตตามมาตรา 254 อยู่ (มาตรา 228(2)) และจำเลยได้ใช้สิทธิร้องขอตามมาตรา 261, 262 ด้วย หากคดีนั้น ยังอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลชั้นต้นย่อมมีอำนาจในการพิจารณาและ มีคำสั่งคำขอของจำเลยได้ และถ้าเป็นบุคคลภายนอกที่ต้องเสียหายร้องขอ ศาลชั้นต้น ก็มีอำนาจเช่นเดียวกัน

คำสั่งคำร้องที่ 1/2510 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 262 ต้องร้องขอต่อศาลที่คดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณา

คำพิพากษาฎีกาที่ 954/2510 คดีอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น จำเลยฎีกาคัดค้านคำสั่งศาลที่ให้คุ้มครองประโยชน์ของคู่ความในระหว่างพิจารณา

เมื่อข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่ศาลอาศัยเป็นหลักในการมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงไป ก็เป็นอำนาจของศาลชั้นต้นที่คดีอยู่ในระหว่างพิจารณามีคำสั่งแก้ไขหรือยกเลิก วิธีการนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 262 มิใช่อำนาจของศาลฎีกา เพราะยังถือไม่ได้ว่าคดีอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลฎีกา

ในกรณีที่เกิดอยู่ระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา เมื่อพิจารณาหลักกฎหมาย มาตรา 262 วรรคแรก แล้ว จะต้องให้ศาลที่คดีอยู่ระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกาเป็นศาลที่ไต่สวนและมีคำสั่ง คำขอตามมาตรา 261, 262 ก็ถ้าคดีอยู่ระหว่างอุทธรณ์ ก็เป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ และถ้าคดีอยู่ระหว่างฎีกาย่อมเป็นอำนาจของศาลฎีกา แต่ในบทบัญญัติมาตรา 262 วรรคท้าย ได้บัญญัติเป็นข้อยกเว้นไว้อีก และบัญญัติไว้เหมือนกับมาตรา 254 วรรคท้าย โดยให้ศาลชั้นต้นมีอำนาจอยู่ช่วงระยะเวลาหนึ่ง แม้ศาลชั้นต้นจะไม่ได้เป็นศาลที่คดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณาก็ตาม ตราบใดที่ศาลชั้นต้น ยังไม่ได้ส่งสำนวนความที่อุทธรณ์หรือฎีกาไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี ศาลชั้นต้นย่อมมีอำนาจไต่สวนและสั่งคำขอตามมาตรา 261, 262 เช่น ศาลชั้นต้น มีคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 254 เมื่อคดีอยู่ระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น ต่อมาศาลชั้นต้นพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี จำเลยอุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้น และขอทุเลาการบังคับ ถ้าศาลอนุญาตให้ทุเลาการบังคับก็จะเป็นเหตุให้โจทก์ดำเนินการบังคับคดีไม่ได้แต่หาได้ทำให้คำสั่งอนุญาตตามมาตรา 254 สิ้นผลไปไม่ (มาตรา 260(2)) และจำเลยร้องขอตามมาตรา 261, 262 ให้ยกเลิกคำสั่งตามมาตรา 254 ก่อนที่ศาลชั้นต้นจะส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์ศาลชั้นต้นย่อมมีอำนาจสั่งคำขอของจำเลย แต่ถ้าได้ส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์ก็ต้องร้องขอต่อศาลอุทธรณ์ให้ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่ศาลชั้นต้นได้สั่งไว้ในระหว่างพิจารณา

กรณีคดีอยู่ในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกาและศาลได้มีคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 254 ไว้ การพิจารณาว่าศาลใดจะมีอำนาจสั่งคำขอของจำเลยก็ต้องพิจารณาตามมาตรา 262 เช่นเดียวกันไม่ได้พิจารณาว่าศาลใดสั่งอนุญาตตามมาตรา 254

แล้วศาลนั้นจะต้องสั่งคำขอของจำเลยด้วย เช่นในระหว่างอุทธรณ์ศาลชั้นต้นได้สั่งอนุญาตให้คู่คุ้มครองประโยชน์ตามมาตรา 254 เนื่องจากศาลชั้นต้นยังไม่ได้ส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์ หากจำเลยจะร้องขอให้ยกเลิกคำสั่งจะต้องพิจารณาว่าศาลชั้นต้นส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือยัง ถ้ายังไม่ได้ส่งสำนวนจะต้องร้องขอให้ศาลชั้นต้นยกเลิกคำสั่งนั้น (มาตรา 262 วรรคท้าย) หรือถ้าศาลชั้นต้นส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์แล้ว จำเลยจะต้องร้องขอให้ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งยกเลิกคำสั่งที่ศาลชั้นต้นได้อนุญาตไว้ตามมาตรา 254 (มาตรา 262 วรรคแรก) และในชั้นฎีกาก็เช่นเดียวกับในชั้นอุทธรณ์ เช่น โจทก์แพ้คดีในศาลชั้นต้น โจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษาให้โจทก์แพ้อีก โจทก์ฎีกาพร้อมกับยื่นคำขอให้ยึดที่ดินของจำเลยไว้ก่อนศาลฎีกามีคำพิพากษา ศาลชั้นต้นได้สวนแล้วมีคำสั่งอนุญาต (มาตรา 254 วรรคท้าย) จำเลยอุทธรณ์คำสั่ง (จะต้องอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ก่อนตามลำดับชั้นศาล) ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามคำสั่งศาลชั้นต้น จำเลยฎีกาคำสั่งระหว่างฎีกาคำสั่งปรากฏว่าข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่ศาลชั้นต้นอาศัยเป็นหลักในการอนุญาตนั้นได้เปลี่ยนไป จำเลยจะร้องขอให้ยกเลิกคำสั่งตามมาตรา 262 จำเลยจะต้องร้องขอให้ศาลใดสั่ง กรณีนี้เช่นกันต้องถือหลักตามมาตรา 262 ว่าศาลชั้นต้นส่งสำนวนไปยังศาลฎีกาหรือยัง ถ้ายังไม่ได้ส่ง จำเลยต้องร้องขอให้ศาลชั้นต้นมีคำสั่งตามมาตรา 262 วรรคท้าย แต่ถ้าได้ส่งสำนวนความที่ฎีกาไปยังศาลฎีกาแล้ว จำเลยจะต้องร้องขอให้ศาลฎีกาสั่งยกเลิกคำสั่งที่ศาลชั้นต้นได้อนุญาตตามมาตรา 254 และในกรณีบุคคลภายนอกที่ต้องเสียหายเพราะคำสั่งได้ร้องขอตามมาตรา 261, 262 หลักในการพิจารณาศาลที่มีอำนาจไต่สวนและสั่งคำขอของบุคคลภายนอกก็ต้องเป็นไปตามมาตรา 262 แต่ถ้าบุคคลภายนอกร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดชั่วคราวไว้นั้นจะต้องนำมาตรา 288 มาใช้โดยอนุโลมและการพิจารณาและชี้ขาดคดีสินคดีร้องขอชั่วคราวนั้นเหมือนอย่างคดีธรรมดา ผู้เขียนเห็นว่ากรณีนี้จะใช้มาตรา 262 ไม่ได้ แม้ศาลฎีกาจะเป็นศาลสั่งยึดทรัพย์สินของจำเลยไว้ชั่วคราว ถ้าบุคคลภายนอกจะร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ศาลฎีกาได้ยึดชั่วคราวไว้ จะต้อง

ร้องขอตทรัพย์ต่อศาลชั้นต้น และศาลชั้นต้นจะพิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีร้อง
ขอตทรัพย์ตามมาตรา 288

11. โจทก์อาจขอวิธีการชั่วคราวตามมาตรา 254 กับผู้ค้ำประกันในศาล

มาตรา 265¹ บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลยอมรับเอาบุคคลเป็นประกันตาม
ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้ และบุคคลนั้นแสดงกิริยาซึ่งพอจะเห็นได้ว่าจะทำให้
โจทก์เสียเปรียบ หรือจะหลีกเลี่ยง ชักขวาง หรือกระทำให้นั้นซ้ำซึ่งการ
ปฏิบัติตามหน้าที่ของคน ให้นำบทบัญญัติแห่งหมวดนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้มีบัญญัติไว้อยู่หลายมาตรา
ที่ให้หาประกันมาให้ศาลอาจเป็นเงินหรือทรัพย์สินหรืออาจหาบุคคลมาค้ำประกัน
ในศาลก็ได้ เช่น มาตรา 231(3),(4) มาตรา 234, มาตรา 253, มาตรา 257 และมาตรา 261
เป็นต้น ถ้าศาลยอมรับเอาบุคคลเป็นประกัน ก็อาจนำบทบัญญัติว่าด้วยวิธีการชั่วคราวก่อน
พิพากษามาที่บัญญัติไว้ในภาค 4 ลักษณะ 1 หมวดที่ 1 มาใช้กับบุคคลที่เป็น
ประกันในศาล คือ นอกจากโจทก์จะขอวิธีการชั่วคราวตามมาตรา 254 หรือมาตรา 264
มาใช้บังคับจำเลยแล้วยังอาจนำมาใช้บังคับกับผู้ค้ำประกันในศาลได้

ในกรณีโจทก์ขอวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษามาตรา 254 มาใช้บังคับกับ
บุคคลที่เป็นประกันในศาล โจทก์จะต้องนำพยานมาสืบให้ศาลเชื่อว่าบุคคลนั้น
แสดงกิริยาซึ่งพอจะเห็นได้ว่าจะทำให้โจทก์เสียเปรียบหรือจะหลีกเลี่ยงชักขวางหรือ
กระทำให้นั้นซ้ำ ซึ่งการปฏิบัติตามหน้าที่ของคนตามมาตรา 265 นอกจากนี้ยัง

---

¹มาตรา 265 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความแพ่ง มาตรา 7, ฉบับที่ 15, พ.ศ.2538.

ต้องพิจารณาตามมาตรา 255 ด้วยว่ามีเหตุเพียงพอที่จะนำวิธีการที่ขอนั้นมาใช้ บังคับกับผู้ค้าประกันได้หรือไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 997/2508 โจทก์นำยึดทรัพย์จำเลยไว้ชั่วคราวก่อนพิพากษา จำเลยร้องขอให้ศาลปล่อยทรัพย์ที่ยึดโดยมีผู้ค้าประกัน ต่อมาศาลพิพากษาให้จำเลย ชำระเงินโจทก์ จำเลยไม่ชำระ โจทก์ขอให้ศาลบังคับผู้ค้าประกัน เมื่อปรากฏว่าต่อศาล ว่าโจทก์จำเลยได้ทำหนังสือประนอมหนี้ โอนที่ดินของจำเลยใช้หนี้โจทก์ไปแล้ว ผู้ค้าประกันก็ไม่ต้องรับผิดชอบใช้หนี้โจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3504/2541 การที่ศาลชั้นต้นอนุญาตให้ผู้ค้าประกันทั้งสาม นำหนังสือรับรองการทำประโยชน์มาเป็นหลักประกันแทนที่ดินของจำเลยที่ศาล มีคำสั่งห้ามกระทำนิติกรรมชั่วคราวในระหว่างพิจารณา คำสั่งอนุญาตดังกล่าว ศาลชั้นต้นมีอำนาจสั่งได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 265 และมาตรา 259 ประกอบมาตรา 274 ทั้งเป็นคำสั่งที่กำหนดให้ใช้วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาวิธีการหนึ่ง เมื่อปรากฏว่า ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยชนะคดีโดยมิได้กล่าวถึงวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา และโจทก์มิได้ยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้นภายในกำหนด 7 วัน นับแต่วันที่ศาล มีคำพิพากษาแสดงว่าโจทก์ประสงค์จะยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาและมีเหตุสมควรที่ ศาลจะมีคำสั่งให้วิธีการชั่วคราวเช่นนั้นมีผลใช้บังคับต่อไป คำสั่งของศาลชั้นต้น เกี่ยวกับวิธีการชั่วคราวแก่ผู้ค้าประกันทั้งสามจึงเป็นอันยกเลิก ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 260(1) ผู้ค้าประกันทั้งสามจึงมีสิทธิรับหลักประกันคืนไป และศาลต้องมีคำสั่งเพิกถอน คำสั่งอาัยคดีที่ดินของผู้ค้าประกันทั้งสาม และเมื่อหนี้ของผู้ค้าประกันทั้งสาม เป็นหนี้ที่ไม่อาจแบ่งแยกได้ ศาลฎีกามีอำนาจพิพากษาให้มีผลถึงผู้ค้าประกันที่ 3 ซึ่งมีได้อุทธรณ์ฎีกาได้ด้วยตาม ป.วิ.พ. มาตรา 245(1) ประกอบด้วยมาตรา 247

ส่วนที่ 2 คำขอในเหตุฉุกเฉิน

มาตรา 268¹ บัญญัติว่า “ในกรณีมีเหตุฉุกเฉินเมื่อโจทก์ยื่นคำขอตาม มาตรา 254 โจทก์จะยื่นคำร้องรวมไปด้วยเพื่อให้ศาลมีคำสั่งหรือออกหมายตามที่ขอ โดยไม่ชักช้าก็ได้

เมื่อได้ยื่นคำร้องเช่นว่ามานี้ วิธีพิจารณาและชี้ขาดคำขอนั้นให้อยู่ภายใต้ บังคับบทบัญญัติมาตรา 267 มาตรา 268 และมาตรา 269”

นอกจากโจทก์จะยื่นคำขอตามมาตรา 254 ในวิธีธรรมดาได้แล้ว และหากคดีนั้น มีเหตุฉุกเฉิน โจทก์จะยื่นคำขอตามมาตรา 254 ในเหตุฉุกเฉินก็ได้ และศาลที่มี อำนาจไต่สวนและมีคำสั่งทั้งคำขอธรรมดาและคำขอในเหตุฉุกเฉินจะต้องเป็นศาล ที่คดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณา เว้นแต่คดีนั้นอยู่ระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา และศาล ชั้นต้นยังไม่ได้ส่งสำนวนความที่อุทธรณ์หรือฎีกาไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้ว แต่กรณีศาลชั้นต้นยอมมีอำนาจไต่สวนและมีคำสั่งคำขอของโจทก์ เช่น ในระหว่าง อุทธรณ์ ก่อนที่ศาลชั้นต้นจะส่งสำนวนความที่อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ โจทก์ยื่นคำขอตามมาตรา 254 พร้อมกับคำขอในเหตุฉุกเฉิน ศาลชั้นต้นยอมมี อำนาจไต่สวนและมีคำสั่งคำขอของโจทก์ได้ตามมาตรา 254 วรรคท้าย หากโจทก์ ขอเมื่อศาลชั้นต้นส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์แล้ว แม้จะเป็นคำขอในเหตุฉุกเฉิน ศาลชั้นต้นก็ไม่มีอำนาจสั่ง เมื่อคดีอยู่ระหว่างอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์จึงเป็น ศาลที่มีอำนาจไต่สวนและสั่งคำขอของโจทก์

---

¹มาตรา 266 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา 7, ฉบับที่ 15, พ.ศ.2538.

ส่วนในการพิจารณาเพื่อชี้ขาดคำขอที่โจทก์ได้ยื่นไว้ตามมาตรา 254 พร้อมกับคำขอในเหตุฉุกเฉินอาจแตกต่างกับการพิจารณาเพื่อชี้ขาดคำขอวิธีธรรมดา เนื่องจากมาตรา 266 วรรคท้าย บัญญัติไว้ให้อยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา 267 มาตรา 268 และมาตรา 269

1. วัตถุประสงค์ในการยื่นคำขอในเหตุฉุกเฉิน

โจทก์ขอวิธีการชั่วคราวตามมาตรา 254 และคำขอในเหตุฉุกเฉินโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองประโยชน์ให้โจทก์ไว้ก่อนพิพากษาเป็นการด่วน เนื่องจากจำเลยกำลังจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อโจทก์ และถ้าโจทก์เป็นฝ่ายชนะคดี อาจไม่สามารถบังคับจำเลยให้ชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้ หากโจทก์ขอวิธีการชั่วคราวตามมาตรา 254 อย่างวิธีธรรมดา ก็จะไม่ทันเวลา เช่น โจทก์ฟ้องเพิกถอนการให้ที่ดินเพราะเหตุเนรคุณ และโจทก์สืบทราบมาว่าจำเลยได้นำจดทะเบียนโอนที่ดินที่พิพาทให้แก่ชายแฉงในอีก 2 วันข้างหน้า ถ้าโจทก์ขอมาตรา 254 อย่างวิธีธรรมดา ศาลจะต้องกำหนดวันไต่สวนให้โจทก์นำพยานมาสืบอีกหลายวัน จำเลยก็ได้จดทะเบียนโอนที่ดินที่พิพาทให้แก่ชายแฉงไปแล้ว เมื่อโจทก์ชนะคดีก็จะบังคับให้จำเลยโอนที่ดินที่พิพาทให้แก่โจทก์ไม่ได้ โจทก์จึงต้องขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามโอนขายที่ดินที่พิพาทไว้ก่อนพิพากษาพร้อมกับมีคำขอในเหตุฉุกเฉินเพื่อให้ศาลพิจารณาคำขอเป็นการด่วนและมีคำสั่งในทันที

2. วิธีการขอในเหตุฉุกเฉิน

เมื่อคดีนั้นมีเหตุฉุกเฉิน โจทก์จะร้องขอให้ศาลมีคำสั่งตามมาตรา 254 ในเหตุฉุกเฉิน โจทก์จะต้องยื่นคำขอคุ้มครองประโยชน์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 254

1 ฉบับ และคำขอในเหตุฉุกเฉินนั้นอีก 1 ฉบับ รวมไปถึงด้วย ตามมาตรา 266 วรรคแรก และคำขอตามมาตรา 254 โจทก์จะต้องกล่าวอ้างไว้ในคำขอด้วยว่า โจทก์ประสงค์จะให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองประโยชน์ในกรณีใด และตามอนุมาตราใดในมาตรา 254 ส่วนคำขอในเหตุฉุกเฉิน จะต้องกล่าวไว้ว่าที่วาคคีมีเหตุฉุกเฉิน มีเหตุฉุกเฉินอย่างไร เพราะอะไรจึงว่ามีเหตุฉุกเฉินและโจทก์จะต้องได้รับความเสียหายเพราะเหตุนั้นอย่างไร

และการร้องขอตามมาตรา 254 (1), (4) พร้อมกับคำขอในเหตุฉุกเฉิน โจทก์ไม่ต้องแนบสำเนาคำขอไปด้วย เพราะเป็นคำขอฝ่ายเดียวโดยเคร่งครัด ส่วนคำขอตามมาตรา 254 (2), (3) แม้เป็นคำขอฝ่ายเดียวธรรมดาศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจว่าจะให้ส่งสำเนาคำขอหรือไม่ก็ได้หรือกรณีตามมาตรา 256 ที่จะต้องส่งสำเนาคำขอโดยทางเจ้าพนักงานศาลก็ตาม ก็จะส่งสำเนาคำขอให้จำเลยไม่ได้ หากต้องส่งสำเนาคำขอให้จำเลยก็จะขัดต่อบทบัญญัติมาตรา 266 วรรคแรกที่ให้ศาลมีคำสั่งหรือออกหมายตามคำขอโดยไม่ชักช้าทั้งมาตรา 267 วรรคแรก บัญญัติให้ศาลพิจารณาคำขอเป็นการด่วน โจทก์จึงไม่ต้องมีสำเนาคำขอแนบไปด้วย

8. บทบัญญัติที่นำมาใช้กับคำขอในเหตุฉุกเฉิน

ในกรณีโจทก์ร้องขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองประโยชน์ตามมาตรา 254 พร้อมกับคำขอในเหตุฉุกเฉิน วิธีพิจารณาและชี้ขาดคำขอให้อยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา 267 มาตรา 268 และมาตรา 269 (มาตรา 266 วรรคท้าย) มีปัญหาว่าศาลจะดำเนินกระบวนการพิจารณาเพื่อชี้ขาดคำขออย่างคำขอวิธีธรรมดาได้หรือไม่ เมื่อพิจารณาจากมาตรา 266 วรรคท้ายศาลจะพิจารณาอย่างคำขอในกรณีธรรมดา น่าจะไม่ได้ ทั้งโจทก์ก็ได้ขอตามมาตรา 254 ในวิธีธรรมดา แต่โจทก์มีจุด

ประสงค์เพื่อให้ศาลพิจารณาคำขอเป็นการด่วนเพื่อให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองประโยชน์ให้โจทก์ได้ทันเวลา แต่มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1509/2514 วินิจฉัยไว้ว่า “โจทก์ยื่นคำขอในเหตุฉุกเฉินพร้อมกับคำร้องขอให้ศาลใช้วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาศาลชั้นต้นได้สวนในอีก 4 วันต่อมา กับสั่งให้ส่งสำเนาให้จำเลยทราบ ดังนี้ ถือว่าศาลชั้นต้นมิได้พิจารณาคำขอของโจทก์เป็นการด่วนตาม ป.วิ.พ. มาตรา 267, 269 แต่เป็นการพิจารณาได้สวนคำร้องของโจทก์อย่างวิธีธรรมดา” จากฎีกาที่ 1509/2514 ศาลฎีกาก็ไม่ได้วินิจฉัยว่าที่ศาลชั้นต้นได้สวนคำร้องของโจทก์อย่างวิธีธรรมดานั้นชอบหรือไม่เพียงแต่วินิจฉัยว่าเป็นการพิจารณาคำร้องอย่างวิธีธรรมดา ส่วนผู้เขียนเห็นว่าศาลชั้นต้นจะนำวิธีพิจารณาอย่างวิธีธรรมดามาใช้ในกรณีโจทก์มีคำขอตามมาตรา 254 ในเหตุฉุกเฉินน่าจะไม่ได้ ทั้งมาตรา 266 วรรคท้าย ยังบัญญัติว่า “วิธีพิจารณาและชี้ขาดคำขอให้อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 267, 268 และ 269” มิได้บัญญัติให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจว่าจะพิจารณาอย่างวิธีธรรมดาหรืออย่างวิธีฉุกเฉินก็ได้ ทั้งไม่ตรงกับจุดประสงค์ของโจทก์ ถ้าศาลจะไม่อนุญาตศาลก็ควรจะต้องยกคำขอในเหตุฉุกเฉินและคำขอตามมาตรา 254 ไปทั้งสองฉบับ ส่วนโจทก์จะร้องขอให้ศาลมีคำสั่งตามมาตรา 254 ในวิธีธรรมดาอีกหรือไม่ ก็อีกเรื่องหนึ่ง ถ้าโจทก์ขอ ศาลก็จะต้องพิจารณาอย่างวิธีธรรมดา ศาลจะได้สวนพิจารณาอย่างฉุกเฉินโดยจะนำมาตรา 267, 268 และมาตรา 269 มาใช้บังคับไม่ได้ และในเรื่องนี้ ควรรอคำวินิจฉัยของศาลฎีกาคต่อไป

4. วิธีพิจารณาและชี้ขาดคำขอในเหตุฉุกเฉิน

มาตรา 267¹ บัญญัติว่า “ให้ศาลพิจารณาคำขอเป็นการด่วน ถ้าเป็นที่พอใจ จากคำแถลงของโจทก์หรือพยานหลักฐานที่โจทก์ได้นำมาสืบหรือที่ศาลได้เรียก มาสืบเองว่าคดีนั้นเป็นคดีมีเหตุฉุกเฉินและคำขอนั้นมีเหตุผลสมควรอันแท้จริง ให้ศาลมีคำสั่งหรือออกหมายตามที่ขอภายในขอบเขตและเงื่อนไขไปตามที่เห็น จำเป็นทันที ถ้าศาลมีคำสั่งให้ยกคำขอ คำสั่งเช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด

จำเลยอาจยื่นคำขอโดยพลัน ให้ศาลยกเลิกคำสั่งหรือหมายนั้นเสียและให้นำบทบัญญัติแห่งวรรคก่อนมาใช้บังคับโดยอนุโลม คำขอเช่นว่านี้อาจทำเป็น คำขอฝ่ายเดียวโดยได้รับอนุญาตจากศาล ถ้าศาลมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งเดิมตามคำขอ คำสั่งเช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด

การที่ศาลยกคำขอในเหตุฉุกเฉินหรือยกเลิกคำสั่งที่ได้ออกตามคำขอใน เหตุฉุกเฉินนั้นย่อมไม่ตัดสิทธิโจทก์ที่จะเสนอคำขอตามมาตรา 254 นั้นใหม่”

มาตรา 268² บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีคำขอในเหตุฉุกเฉิน ให้ศาลมีอำนาจ ที่จะใช้ดุลพินิจวินิจฉัยว่าคดีนั้นมีเหตุฉุกเฉินหรือไม่ ส่วนวิธีการที่ศาลจะ กำหนดนั้น หากจำเป็นต้องเสื่อมเสียแก่สิทธิของคู่ความในประเด็นแห่งคดี ก็ให้เสื่อมเสียเท่าที่จำเป็นแก่กรณี”

---

¹มาตรา 267 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา 7, ฉบับที่ 15, พ.ศ.2538.

²มาตรา 268 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา 7, ฉบับที่ 15, พ.ศ.2538.

4.1 ให้ศาลพิจารณาคำขอเป็นการด่วน

ในการพิจารณาคำขอไว้ส่วนคำขอวิธีธรรมดาและคำขอในเหตุฉุกเฉินนั้นมีข้อแตกต่างกัน คือคำขอวิธีธรรมดาศาลจะกำหนดนัดวันไต่สวนซึ่งอาจเป็นเวลาหลายวันนับแต่วันยื่นคำขอ ส่วนคำขอในเหตุฉุกเฉินเมื่อโจทก์ยื่นคำขอศาลก็นัดไต่สวนให้ในวันนั้นและคำขอวิธีธรรมดาศาลจะต้องฟังพยานที่โจทก์นำมาสืบหรือที่ศาลเรียกมาสืบ และในกรณีที่ส่งสำเนาให้จำเลยคัดค้านก่อนจำเลยก็มีสิทธินำพยานมาสืบในวันนัดไต่สวนได้ และหากศาลเห็นว่ามีเหตุเพียงพอที่จะนำวิธีการมาใช้ จึงจะสั่งอนุญาตให้ แต่คำขอในเหตุฉุกเฉิน ศาลอาจฟังคำแถลงของโจทก์และหากศาลพอใจจากคำแถลงของโจทก์ ศาลจะสั่งอนุญาตโดยไม่สืบพยานโจทก์ก่อนได้ และคำขอวิธีธรรมดา ศาลจะมีคำสั่งก็ต้องใช้เวลาหลายวันแต่คำขอในเหตุฉุกเฉินศาลไต่สวนให้ในวันนั้น และมีคำสั่งในวันนั้นได้

อย่างไรก็ดี แม้ศาลจะฟังคำแถลงของโจทก์ไม่ว่าด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือแล้วสั่งอนุญาตได้ โจทก์ก็ควรเตรียมพยานเพื่อนำมาสืบในวันยื่นคำขอไว้ด้วย หากศาลไม่เชื่อคำแถลงของโจทก์ โจทก์ก็จะได้นำพยานมาสืบให้ศาลเห็นว่า มีเหตุฉุกเฉินและมีเหตุสมควรที่จะนำวิธีการตามมาตรา 254 มาใช้ได้

4.2 ในการพิจารณาเพื่อมีคำสั่งอนุญาต

ในการพิจารณาคำขอตามมาตรา 254 และมาตรา 266 ศาลจะตั้งยกคำขอทั้งสองฉบับโดยไม่ได้ไต่สวนก็ได้เช่นเดียวกับคำขอวิธีธรรมดา แต่ถ้าศาลจะมีคำสั่งอนุญาตศาลจะต้องพิจารณาไต่สวนว่าฟ้องมีมูลที่จะยื่นคำขอตามมาตรา 254 หรือไม่ ทั้งเมื่อฟังคำแถลงของโจทก์หรือพยานที่โจทก์นำสืบหรือที่ศาลเรียกมาสืบแล้ว ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจวินิจฉัยว่าคดีนั้นมีเหตุฉุกเฉินหรือไม่ตามมาตรา 268 และคำขอนั้นมีเหตุผลเพียงพอที่จะนำวิธีการชั่วคราวตามที่ขอนั้นมาใช้ได้หรือไม่ หากศาลเห็นว่าคดีนั้นไม่มีเหตุฉุกเฉินหรือไม่มีเหตุผลอันเพียงพอที่จะสั่งอนุญาต

ศาลก็ชอบที่จะยกคำขอต้งสองฉบับ และในทางกลับกันเมื่อศาลได้สวนแล้วเห็นว่าคดีนั้นมีเหตุฉุกเฉิน และมีเหตุผลสมควรอันแท้จริงที่จะนำวิธีการตามที่ขอนั้นมาใช้ได้ ศาลก็จะมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอภายในขอบเขตและเงื่อนไขไปตามที่เห็นจำเป็นทันที (มาตรา 267 วรรคแรก) ส่วนวิธีการที่ศาลจะกำหนดนั้น หากจำเป็นต้องเสื่อมเสียสิทธิของกลุ่มความในประเด็นแห่งคดี ก็ให้เสื่อมเสียเท่าที่จำเป็นแต่กรณี (มาตรา 268)

คำสั่งคำร้องที่ 189/2530 ฎีกาของโจทก์และในโอกาสที่โจทก์ยื่นคำขอ มีเหตุสมควรและมีเหตุเพียงพอที่จะนำวิธีคุ้มครองด้วยการอายัดที่ดินและห้ามทำนิติกรรมใด ๆ มาใช้ เนื่องจากจำเลยที่ 6 ในฐานะผู้จัดการมรดกและทายาทของพันตำรวจเอก ส. ตั้งใจจะโอนขายหรือจำหน่ายที่ดินดังกล่าวให้แก่ผู้อื่นเพื่อให้พ้นจากอำนาจศาล เพื่อขัดขวางต่อการบังคับซึ่งอาจจะบังคับเอาแก่จำเลยที่ 6 ได้ และเมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดมีหนังสือถึงโจทก์ แจ้งว่าจำเลยที่ 6 ในฐานะผู้จัดการมรดกและทายาทของพันตำรวจเอก ส. ประสงค์จะขายที่ดินดังกล่าว เพื่อรวบรวมเงินแบ่งแก่ทายาท กรณีจึงมีเหตุฉุกเฉินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254 ประกอบด้วยมาตรา 267 ที่จะมีคำสั่งห้ามจำเลยที่ 6 ในฐานะผู้จัดการมรดกและทายาทของพันตำรวจเอก ส. ทำการโอน ขาย หรือจำหน่ายที่ดิน และให้แจ้งคำสั่งให้เจ้าพนักงานที่ดินทราบโดยด่วน

4.8 คำสั่งยกคำขอในเหตุฉุกเฉินจะมีทางแก้อย่างไรบ้าง

4.3.1 ในกรณีศาลมีคำสั่งยกคำขอต้งตามที่โจทก์ยื่นไว้ตามมาตรา 254 และมาตรา 266 ย่อมเป็นคำสั่งเกี่ยวด้วยคำขอคุ้มครองประโยชน์ของกลุ่มความตาม มาตรา 228 (2) ซึ่งย่อมอุทธรณ์ฎีกาได้ แต่เนื่องจากมีกฎหมายบัญญัติห้ามอุทธรณ์ฎีกาไว้ในมาตรา 267 วรรคแรก ที่บัญญัติไว้ว่า “ถ้าศาลมีคำสั่งให้ยกคำขอต้งเช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด” คำสั่งยกคำขอในเหตุฉุกเฉินของโจทก์จึงต้องอยู่ภายใต้

บังคับบทบัญญัติ มาตรา 267 วรรคแรก โจทก์จึงต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกาคำสั่ง เช่น โจทก์ขอยึดที่ดินของจำเลยและอาัยคเงินที่จำเลยฝากธนาคารไว้ในเหตุฉุกเฉิน ตามมาตรา 254 (1) และมาตรา 266 ถ้าโจทก์ขอในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น และศาลชั้นต้นมีคำสั่งยกคำขอของโจทก์ คำสั่งของศาลชั้นต้นย่อมเป็นที่สุด โจทก์ต้องห้ามอุทธรณ์ หรือขอในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา ถ้าศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์สั่งยกคำขอของโจทก์แล้วแต่กรณี โจทก์ต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกาเช่นเดียวกัน แต่ถ้าศาลมีคำสั่งยกคำขอในเหตุฉุกเฉินแต่เพียงบางส่วน โจทก์จะอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งได้หรือไม่ คือศาลสั่งอนุญาตตามคำขอในส่วนยึดที่ดินของจำเลยและยกคำขอในส่วนอาัยค โจทก์จะอุทธรณ์ฎีกาก็คงเฉพาะคำสั่งยกคำขอในส่วนอาัยค ซึ่งก็เป็นคำสั่งยกคำขอนั้นเอง ย่อมเป็นที่สุดเช่นเดียวกัน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2728/2528 ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 267 วรรคแรก เมื่อศาลมีคำสั่งให้ยกคำขอในเหตุฉุกเฉินแล้ว คำสั่งเช่นนี้ให้เป็นที่สุด โจทก์จึงไม่มีสิทธิอุทธรณ์การที่ศาลอุทธรณ์รับวินิจฉัยอุทธรณ์ของโจทก์จึงเป็นการไม่ชอบ เมื่อโจทก์ฎีกาต่อมา ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย

4.3.2 ถึงแม้ศาลจะมีคำสั่งยกคำขอของโจทก์ในเหตุฉุกเฉิน และโจทก์ต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกา หากโจทก์ยังประสงค์จะให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองประโยชน์ ตามมาตรา 254 อยู่อีก โจทก์ก็มีทางแก้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 267 วรรคท้าย ว่า “การที่ศาลยกคำขอในเหตุฉุกเฉิน...ย่อมไม่ตัดสิทธิโจทก์ที่จะเสนอคำขอตาม มาตรา 254 นั้นใหม่” คือโจทก์ชอบที่จะร้องขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองประโยชน์ตาม มาตรา 254 ในวิธีธรรมดาได้อีก แต่ด้วยบทที่ไม่ได้บัญญัติห้ามไว้ว่าจะขอใน เหตุฉุกเฉินใหม่อีกไม่ได้ เพียงแต่ให้โจทก์เสนอคำขอตามมาตรา 254 นั้นใหม่ โจทก์จะร้องขออย่างวิธีธรรมดาหรือถ้าเห็นว่าคดีนั้นมีเหตุฉุกเฉินอีก โจทก์ก็ชอบที่จะร้องขอตามมาตรา 254 ในเหตุฉุกเฉินนั้นอีก ก็ย่อมทำได้

4.4 คำสั่งอนุญาตตามคำขอในเหตุฉุกเฉินมีทางแก้อย่างไรบ้าง

4.4.1 คำสั่งของศาลที่อนุญาตตามคำขอในเหตุฉุกเฉินเป็นคำสั่งเกี่ยวกับคำขอคุ้มครองประโยชน์ของผู้ความตามมาตรา 228 (2) เช่นเดียวกัน และคำสั่งอนุญาตตามคำขอไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นที่สุดอย่างเช่นคำสั่งยกคำขอในเหตุฉุกเฉิน จำเลยจึงอุทธรณ์หรือฎีกาคำสั่งที่อนุญาตตามคำขอในเหตุฉุกเฉินนั้นได้ตามมาตรา 228 ถ้าจำเลยอุทธรณ์คำสั่งและศาลอุทธรณ์มีคำสั่งยกเลิกคำสั่งของศาลชั้นต้นที่ได้ออกตามคำขอในเหตุฉุกเฉิน โจทก์จะฎีกาคำสั่งไปได้หรือไม่ เช่น ในระหว่างอุทธรณ์โจทก์ร้องขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามมิให้จำเลยโอนขายคิกแถวที่พิพาทพร้อมกับคำขอในเหตุฉุกเฉิน ก่อนที่ศาลชั้นต้นจะส่งสำนวนความที่อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ ศาลชั้นต้นได้สวนแล้วมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอในเหตุฉุกเฉิน โจทก์คงไม่อุทธรณ์ (คำสั่งอนุญาต) แต่จำเลยอุทธรณ์คำสั่ง (มาตรา 228) ต่อมาศาลอุทธรณ์มีคำสั่งให้ยกเลิกคำสั่งของศาลชั้นต้นคือให้ถอนคำสั่งห้ามโอนขายคิกแถวที่พิพาท โจทก์จะฎีกาคำสั่งศาลอุทธรณ์ได้หรือไม่ ในกรณีนี้จะต้องพิจารณาตามมาตรา 267 วรรคแรก เนื่องจากเป็นคำสั่งยกคำขอของโจทก์เช่นเดียวกัน คำสั่งของศาลอุทธรณ์ย่อมเป็นที่สุดตามมาตรา 267 วรรคแรก โจทก์จึงต้องห้ามฎีกา โจทก์จะต้องใช้ทางแก้ตามมาตรา 267 วรรคท้าย

คำพิพากษาฎีกาที่ 407/2519 ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 267 เมื่อศาลมีคำสั่งให้ยกคำขอหรือยกเลิกคำสั่งคุ้มครองในเหตุฉุกเฉินแล้ว ไม่ว่าคำสั่งเช่นนี้จะ เป็นคำสั่งของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ก็ตาม คำสั่งเช่นนี้ให้เป็นที่สุด

4.4.1 จำเลยจะใช้สิทธิอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งที่อนุญาตตามคำขอในเหตุฉุกเฉินตามมาตรา 228 ได้แล้ว จำเลยยังมีทางแก้อีกทางหนึ่งตามที่มาตรา 267 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า “จำเลยอาจยื่นคำขอโดยพลัน ให้ศาลยกเลิกคำสั่งหรือหมายนั้นเสียและให้นำบทบัญญัติแห่งวรรคก่อนมาใช้บังคับโดยอนุโลม คำขอ

เช่นว่านี้อาจทำเป็นคำขอฝ่ายเดียวโดยได้รับอนุญาตจากศาล ถ้าศาลมีคำสั่งยกเลิก คำสั่งเดิมตามคำขอ คำสั่งเช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด” คือจำเลยจะร้องขอให้ศาล มีคำสั่งยกเลิกคำสั่งเดิมตามคำขอในเหตุฉุกเฉินก็ได้ มีปัญหาว่าจำเลยอุทธรณ์ฎีกา คำสั่งอยู่ จำเลยจะร้องขอตามมาตรา 267 วรรคสองด้วย จะทำได้หรือไม่ คือขอใช้สิทธิทั้งสองทางในเรื่องนี้ก็เช่นเดียวกับคำขอตามมาตรา 261, 262 และ เทียบกับฎีกาที่ 954/2510 ที่จำเลยใช้สิทธิทั้ง 2 ทางคือจำเลยอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งตาม มาตรา 254 อยู่ และร้องขอให้ศาลยกเลิกหรือแก้ไขคำสั่ง เนื่องจากข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ที่อาศัยเป็นหลักในการมีคำสั่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปตาม มาตรา 262 ก็ได้ ฉะนั้นคำสั่งอนุญาตตามคำขอในเหตุฉุกเฉิน จำเลยก็น่า จะมีทางแก้ไขสิทธิทั้งสองทางได้เช่นเดียวกัน

คำพิพากษาฎีกาที่ 1574/2510 โจทก์ฟ้องเรียกเงินที่จำเลยชื่อของ ก่อสร้างและอาศัยเงินที่จำเลยจะได้รับจากผู้ว่าจ้างโดยคำขอในเหตุฉุกเฉิน จำเลยได้แต่ถอนการอาศัย แต่จะฟ้องแย้งเพราะไม่ได้รับเงินที่ถูกอาศัยไม่ได้

(1) ในการพิจารณาคำขอที่จำเลยได้ยื่นไว้ตามมาตรา 267 วรรคสองนั้น จำเลยอาจทำเป็นคำขอฝ่ายเดียวโดยได้รับอนุญาตจากศาลทั้งให้นำบทบัญญัติ มาตรา 267 วรรคแรก มาใช้บังคับโดยอนุโลม คือศาลอาจพิจารณาคำขอของ จำเลยเป็นการด่วนโดยไม่ต้องส่งสำเนาคำขอให้โจทก์ และศาลอาจมีคำสั่ง โดยพิจารณาจากค่าแถลงของจำเลยหรือพยานที่จำเลยนำมาสืบหรือที่ศาลเรียก มาสืบก็ได้ และถ้าศาลเห็นว่าคดีไม่มีเหตุฉุกเฉินหรือไม่มีเหตุผลเพียงพอ ที่จะนำวิธีการตามที่โจทก์ขอมาใช้ได้ ศาลก็ชอบที่จะมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งเดิมตามคำขอ ของโจทก์ได้

(2) ศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาได้สวนและมีคำสั่งคำร้องที่จำเลย ได้ยื่นไว้ต่อศาลตามมาตรา 267 วรรค 2 นั้น ในบทบัญญัติว่าด้วยคำขอในเหตุ ฉุกเฉินไม่มีบัญญัติไว้ จึงต้องพิจารณาตามมาตรา 262 ที่ให้ศาลที่คดีนั้นอยู่ใน

ระหว่างพิจารณาเป็นศาลที่ไต่สวนและตั้งคำร้องของจำเลย (มาตรา 262 วรรคแรก) แต่ถ้านั้นอยู่ระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา ศาลชั้นต้นจะมีอำนาจไต่สวนและตั้งคำขอได้เฉพาะกรณีที่ศาลชั้นต้นยังไม่ได้ส่งสำนวนความที่อุทธรณ์หรือฎีกาไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี (มาตรา 262 วรรคท้าย) เช่น ในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลชั้นต้นได้มีคำสั่งอนุญาตความคำขอในเหตุฉุกเฉินและจำเลยร้องขอตามมาตรา 267 วรรคสอง ก่อนที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา ศาลชั้นต้นย่อมมีอำนาจไต่สวนและตั้งคำขอของจำเลย (มาตรา 262 วรรคแรก) แม้จำเลยจะอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งอนุญาตตามคำขอในเหตุฉุกเฉินอยู่ตามมาตรา 228 ศาลชั้นต้นก็มีอำนาจไต่สวนและตั้งคำขอของจำเลยได้เช่นเดียวกัน แต่หากคดีอยู่ในระหว่างอุทธรณ์ ศาลชั้นต้นได้มีคำสั่งอนุญาตตามคำขอในเหตุฉุกเฉิน ก่อนที่ศาลชั้นต้นส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์ และจำเลยร้องขอตามมาตรา 267 วรรคสองในระหว่างนี้ ศาลชั้นต้นก็ยังมีอำนาจไต่สวนและตั้งคำขอของจำเลยอยู่ตามมาตรา 262 วรรคท้าย และในกรณีจำเลยร้องขอเมื่อศาลชั้นต้นส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์แล้ว ศาลอุทธรณ์จะเป็นศาลที่ไต่สวนและมีคำสั่งคำขอของจำเลย แม้คำสั่งอนุญาตตามคำขอในเหตุฉุกเฉินนั้นจะเป็นคำสั่งของศาลชั้นต้นก็ตาม

(3) ในกรณีศาลพิจารณาคำขอของจำเลยแล้วมีคำสั่งให้ยกเลิกคำสั่งเดิมตามคำขอในเหตุฉุกเฉิน โจทก์จะอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งได้หรือไม่ กรณีนี้ไม่ใช่คำสั่งยกคำขอตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 267 วรรคแรก ซึ่งเป็นเรื่องศาลสั่งยกคำขอในเหตุฉุกเฉินของโจทก์ หรือถูกยกเลิกโดยวิธีอุทธรณ์ฎีกาคำสั่ง แต่เป็นเรื่องที่ศาลยกเลิกคำสั่งเดิมตามคำขอด้วยเหตุที่จำเลยร้องขอตามมาตรา 267 วรรค 2 จึงต้องพิจารณาตามมาตรา 267 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “คำสั่งเช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด” โจทก์จึงต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกาคำสั่ง แต่โจทก์มีทางแก้โดยใช้บทบัญญัติในมาตรา 267 วรรคท้าย

คำสั่งคำร้องที่ 714/2524 ศาลอุทธรณ์พิพากษายกคำร้องขอให้ยึดทรัพย์ไว้ก่อนพิพากษา ถือเป็นคำสั่งยกเลิกคำสั่งของศาลชั้นต้นที่ให้อึดทรัพย์และถึงที่สุดตามป.วิ.พ. มาตรา 267 วรรคสอง โจทก์ฎีกาไม่ได้

(4) ในกรณีศาลมีคำสั่งยกคำขอของจำเลย จำเลยย่อมอุทธรณ์ฎีกาได้ตามมาตรา 228 และไม่ต้องห้ามตามมาตรา 267 วรรคสอง และถ้าศาลอุทธรณ์มีคำสั่งยืนตามคำสั่งของศาลชั้นต้น จำเลยก็ชอบที่จะฎีกาได้ แต่ถ้าศาลอุทธรณ์พิพากษากลับคำสั่งของศาลชั้นต้น และมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งเดิมตามคำขอ โจทก์จะฎีกาได้หรือไม่ กรณีนี้เป็นการยกเลิกคำสั่งเดิมที่ออกตามคำขอในเหตุฉุกเฉินด้วยเหตุที่จำเลยร้องขอตามมาตรา 267 วรรคสอง จึงไม่ใช่กรณีตามมาตรา 267 วรรคแรก โจทก์ย่อมต้องห้ามฎีกาเพราะคำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุดตามมาตรา 267 วรรคสอง เช่น ในชั้นฎีกา ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ยึดบ้านพร้อมที่ดินของจำเลยและห้ามมิให้จำเลยโอนขายรถยนต์ในเหตุฉุกเฉินไว้ก่อนที่ศาลชั้นต้นจะส่งสำนวนความที่ฎีกาไปยังศาลฎีกา และในระหว่างเวลานี้จำเลยร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งเดิมตามมาตรา 267 วรรคสอง ศาลชั้นต้นมีคำสั่งยกคำร้องของจำเลย (มาตรา 262 วรรคท้าย) จำเลยอุทธรณ์คำสั่ง ศาลอุทธรณ์พิพากษากับคำสั่งศาลชั้นต้นและมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งเดิมที่ออกตามคำขอในเหตุฉุกเฉิน โจทก์จะฎีกาคำสั่งของศาลอุทธรณ์ไม่ได้ คำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุดตามมาตรา 267 วรรคสอง แต่ถ้าศาลอุทธรณ์พิพากษากลับคำสั่งของศาลชั้นต้นแต่บางส่วนยังคงคำสั่งห้ามโอนขายรถยนต์ไว้ โจทก์และจำเลยจะฎีกาได้หรือไม่ ในกรณีนี้ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 2201/2522 ว่า “ศาลชั้นต้นมีคำสั่งยึดทรัพย์ก่อนพิพากษากรณีฉุกเฉิน และยกคำร้องที่จำเลยขอให้ถอนการยึด ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้ไขถอนการยึดเฉพาะทรัพย์สินบางรายการ ดังนี้ จำเลยฎีกาให้ถอนการยึดทั้งหมดได้ คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ไม่ถึงที่สุด” ข้อสังเกตฎีกาที่ 2201/2522 ที่จำเลยมีสิทธิฎีกาได้เนื่องจากฎีกาคำสั่งยกคำร้องของจำเลยในส่วนที่ศาลอุทธรณ์

พิพากษาขึ้น จึงไม่ใช่คำสั่งยกเลิกคำสั่งเดิมตามคำขอของโจทก์ในเหตุฉุกเฉิน และคำสั่งนี้ย่อมไม่เป็นที่สุด ส่วนโจทก์จะฎีกาคำสั่งศาลอุทธรณ์ที่อนุญาตตาม คำร้องของจำเลยที่ให้ยกเลิกคำสั่งยึดที่ดินได้หรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่าโจทก์ฎีกาไม่ได้ เพราะเป็นคำสั่งยกเลิกคำสั่งเดิมตามที่จำเลยยื่นคำขอไว้ คำสั่งของศาลอุทธรณ์ย่อม เป็นที่สุดตามมาตรา 267 วรรคสอง

แต่ในกรณีจำเลยมิได้ร้องขอตามมาตรา 267 วรรคสอง แต่กลับใช้ สิทธิตามมาตรา 262 ขอให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งที่อนุญาตตามคำขอในเหตุฉุกเฉิน เนื่องจากข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่ศาลอาศัยเป็นหลักในการมีคำสั่งอนุญาตนั้น เปลี่ยนแปลงไป ถ้าศาลมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งเดิมตามคำขอในเหตุฉุกเฉิน โจทก์จะอุทธรณ์ฎีกาได้หรือไม่ หรือจะต้องบังคับตามมาตรา 267 วรรค 2 ที่บัญญัติไว้ให้เป็นที่สุด และศาลฎีกาได้วินิจฉัยปัญหานี้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 1142/2536 และ 3529/2539 โดยฎีกาที่ 3529/2539 ได้วินิจฉัยไว้ว่า “ศาลชั้นต้น มีคำสั่งให้นำวิธีการคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษามาบังคับตามคำขอของโจทก์ใน เหตุฉุกเฉิน ต่อมาศาลชั้นต้นได้ไต่สวนและมีคำสั่งให้ยกเลิกคำสั่งที่อนุญาตให้ใช้ วิธีการคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษามาตามคำของจำเลย จึงเป็นที่สุด ตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 267 วรรคสอง ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นคำขอ ให้ยกเลิกโดยอาศัยบทบัญญัติ มาตรา 262 หรือศาลชั้นต้นได้พิจารณาคำขอ ของจำเลยในกรณีธรรมดา ดังนั้น โจทก์จะอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งดังกล่าวอีกไม่ได้” ดังนั้นจำเลยจะร้องขอให้ยกเลิกคำสั่งเดิมตามคำขอในเหตุฉุกเฉิน จำเลยจะร้องขอ ตามมาตรา 261 หรือมาตรา 262 ก็ได้ หรือจะร้องขอตามมาตรา 267 วรรคสอง ก็ได้ และถ้าศาลมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งเดิมตามคำขอในเหตุฉุกเฉิน โจทก์ย่อม ต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกาตามมาตรา 267 วรรคสองที่บัญญัติให้คำสั่งยกเลิกคำสั่งเดิม ตามคำขอให้เป็นที่สุด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1142/2536 โจทก์ฟ้องคดีพร้อมกันยื่นคำร้องขอให้ศาลนำวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษามาใช้โดยยื่นคำร้องขอในกรณีมีเหตุฉุกเฉินรวมเข้ามามีด้วย กรณีจึงเป็นไปตามความใน ป.วิ.พ. มาตรา 267 ปรากฏว่าหลังจากที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้นำวิธีการชั่วคราวในกรณีมีเหตุฉุกเฉินมาใช้บังคับตามคำขอของโจทก์แล้ว จำเลยที่ 1 ได้ยื่นคำขอโดยพลันให้ศาลชั้นต้นยกเลิกคำสั่งดังกล่าวเสีย ต่อมาเมื่อศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วได้มีคำสั่งยกเลิกคำสั่งเดิมตามคำขอของจำเลยที่ 1 คำสั่งดังกล่าวย่อมเป็นที่สุด ทั้งนี้โดยมีพิกัดองค์ำนึ่งถึงว่าศาลชั้นต้นได้พิจารณาคำขอของจำเลยที่ 1 ในกรณีมีเหตุฉุกเฉินหรือพิจารณาฝ่ายเดียวหรือสองฝ่ายหรือไม่ เพราะแม้จะไ้ความว่าศาลชั้นต้นได้พิจารณาคำขอของจำเลยที่ 1 ในกรณีธรรมดาเพราะไม่มีเหตุฉุกเฉินหรือพิจารณาคำขอของจำเลยที่ 1 ชนิดสองฝ่ายก็ตาม คำสั่งเพิกถอนคำสั่งเดิมของศาลชั้นต้นก็เป็นการสั่งตามความใน ป.วิ.พ. มาตรา 267 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า คำสั่งดังกล่าวให้เป็นที่สุดอยู่นั้นเอง

5. คำสั่งอนุญาตตามคำขอในเหตุฉุกเฉินมีผลอย่างไร

มาตรา 269¹ บัญญัติว่า “คำสั่งศาลซึ่งอนุญาตตามคำขอในเหตุฉุกเฉินนั้นให้มีผลบังคับตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 258 และมาตรา 258 ทวิ อนึ่งศาลจะสั่งให้โจทก์รอกการบังคับไว้จนกว่าศาลจะได้วินิจฉัยชี้ขาดคำขอให้ยกเลิกคำสั่งหรือจนกว่าโจทก์จะได้วางประกันก็ได้”

---

¹มาตรา 269 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 7, ฉบับที่ 15, พ.ศ.2538.

คำสั่งอนุญาตตามคำขอในเหตุฉุกเฉินจะมีผลเมื่อใดและมีผลอย่างไร ให้บังคับตามมาตรา 258 และมาตรา 258 ทวิ จึงต้องพิจารณาว่าเป็นคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 254 ในเหตุฉุกเฉินในกรณีใดตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 254 (1)-(4) และผลของคำสั่งอนุญาตตามคำขอในเหตุฉุกเฉินนั้นมีบัญญัติไว้ในมาตราใด โดยอาจแยกมาตราที่จะนำมาใช้ได้ดังนี้

ผลของคำสั่งยึดชั่วคราวในเหตุฉุกเฉิน มีมาตรา 258 วรรคแรก มาตรา 259 และมาตรา 305 วรรคแรก

ผลของคำสั่งอายัดชั่วคราวในเหตุฉุกเฉิน มีมาตรา 258 วรรคแรก มาตรา 259 มาตรา 312 และมาตรา 314

ผลของคำสั่งห้ามมิให้จำเลยกระทำซ้ำหรือกระทำต่อไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 254 (2) มีมาตรา 257 วรรคสอง มาตรา 258 วรรคสอง มาตรา 259 และหากไม่มีวิธีอื่นใดที่โจทก์จะใช้บังคับได้จะต้องใช้มาตรา 297

ผลของคำสั่งห้ามโอนขายกรณีทรัพย์สินที่ไม่ต้องจดทะเบียน มีมาตรา 257 วรรคสอง และวรรคสาม มาตรา 258 วรรคสอง และมาตรา 258 ทวิ วรรคแรก ส่วนในกรณีทรัพย์สินที่ต้องจดทะเบียนมีมาตรา 257 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ มาตรา 258 วรรคสอง และมาตรา 258 ทวิ วรรคแรก

ผลของคำสั่งให้นายทะเบียนระงับการจดทะเบียนเกี่ยวกับทรัพย์สินที่พิพาทหรือทรัพย์สินของจำเลย มีมาตรา 257 วรรคสี่ มาตรา 258 วรรคสาม และมาตรา 258 ทวิ วรรคสอง

ผลของคำสั่งให้นายทะเบียนระงับการจดทะเบียนที่เกี่ยวกับการกระทำที่ถุกฟ้องร้อง มีมาตรา 257 วรรคสี่ มาตรา 258 วรรคสี่ และมาตรา 258 ทวิ วรรคสาม

ตามที่ผู้เขียนกล่าวไว้นี้ จึงไม่ได้มีเฉพาะมาตรา 258 และมาตรา 258 ทวิ เท่านั้น และในเรื่องนี้ผู้เขียนได้อธิบายไว้แล้วในหัวข้อคำสั่งอนุญาตในวิธีธรรมดา มีผลเมื่อใดและมีผลอย่างไร แต่ศาลก็มีอำนาจสั่งให้โจทก์รอกการบังคับจนกว่าโจทก์

จะได้วางประกัน น่าจะประกันความเสียหายที่จำเลยอาจได้รับตามมาตรา 263 แต่ที่ให้โจทก์รอกการบังคับไว้จนกว่าศาลจะได้วินิจฉัยชี้ขาดคำขอให้ยกเลิกคำสั่ง อาจเป็นเพราะจำเลยได้ยื่นคำขอตามมาตรา 267 วรรคสองโดยพลันหรือยื่นคำขอตามมาตรา 261, 262 หลังจากศาลมีคำสั่งทันที แต่ถ้าจำเลยไม่ได้ร้องขอตามมาตรา ดังกล่าว ศาลก็ไม่ควรให้โจทก์รอกการบังคับไว้ก่อน เนื่องจากศาลจะรู้ได้อย่างไรว่า จำเลยจะมาร้องขอให้ศาลยกเลิกคำสั่ง

8. การนำบทบัญญัติคำขอในเหตุฉุกเฉินไปใช้กับคำขออื่น

มาตรา 270¹ บัญญัติว่า “บทบัญญัติในหมวดนี้ ให้ใช้บังคับแก่คำขออื่น ๆ นอกจากคำขอตามมาตรา 254 ได้ต่อเมื่อประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง”

วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาคตามที่บัญญัติไว้ในภาค 4 ลักษณะ 1 นอกจากโจทก์จะร้องขอคุ้มครองประโยชน์ตามมาตรา 254 แล้ว ยังมีวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาคตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 253 และมาตรา 264 แต่ในสองมาตรานี้ ก็ได้บัญญัติไว้ว่าให้นำบทบัญญัติคำขอในเหตุฉุกเฉินมาใช้บังคับด้วย ทั้งมาตรา 270 จะนำไปใช้ได้ต่อเมื่อประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง และขณะที่ผู้เขียนได้เขียนคำอธิบายอยู่นี้ ยังไม่ปรากฏว่ามีการนำบทบัญญัติคำขอในเหตุฉุกเฉินไปใช้บังคับกับคำขออื่นนอกจากคำขอตามมาตรา 254 จึงต้องรอคำวินิจฉัยของศาลฎีกาว่าจะใช้บังคับกับคำขอในกรณีใดบ้าง

---

¹มาตรา 270 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 7, ฉบับที่ 15, พ.ศ.2538.

ส่วนที่ 3 จำเลยร้องขอให้โจทก์ใช้คำสั่งใหม่ทดแทน

มาตรา 263¹ บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลได้มีคำสั่งอนุญาตตามคำขอในวิธีการชั่วคราวตามลักษณะนี้ จำเลยซึ่งต้องถูกบังคับโดยวิธีการนั้นอาจยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มิคำพิพากษาของศาลที่มีคำสั่งตามวิธีการชั่วคราวนั้น ขอให้มิคำสั่งให้โจทก์ชดใช้คำสั่งใหม่ทดแทนแก่ตนได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) คดีนั้นศาลตัดสินให้โจทก์เป็นฝ่ายแพ้ และปรากฏว่าศาลมีคำสั่งโดยมีความเห็นหลงไปว่าสิทธิเรียกร้องของผู้ขอมีมูล โดยความผิดหรือเลินเล่อของผู้ขอ

(2) ไม่ว่าคดีนั้นศาลจะชี้ขาดตัดสินให้โจทก์ชนะหรือแพ้คดี ถ้าปรากฏว่าศาลมีคำสั่งโดยมีความเห็นหลงไปว่าวิธีการเช่นนี้มีเหตุผลเพียงพอ โดยความผิดหรือเลินเล่อของผู้ขอ

เมื่อได้รับคำขอตามวรรคหนึ่ง ศาลมีอำนาจสั่งให้แยกการพิจารณาเป็นสำนวนต่างหากจากคดีเดิม และเมื่อศาลทำการไต่สวนแล้วเห็นว่าคำขอนั้นรับฟังได้ก็ให้มีคำสั่งให้โจทก์ชดใช้คำสั่งใหม่ทดแทนให้แก่จำเลยได้ตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร ถ้าศาลที่มีคำสั่งตามวิธีการชั่วคราวเป็นศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา เมื่อศาลชั้นต้นทำการไต่สวนแล้ว ให้ส่งสำนวนให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี เป็นผู้สั่งคำขอนั้น ถ้าโจทก์ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลศาลมีอำนาจบังคับโจทก์เสมือนหนึ่งว่าเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ใน

---

¹มาตรา 263 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 7, ฉบับที่ 15, พ.ศ.2538.

กรณีศาลมีคำสั่งให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตาม (1) ให้งดการบังคับคดีไว้ จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้โจทก์แพ้คดี

คำสั่งของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ตามวรรคสองให้อุทธรณ์หรือฎีกา ได้ตามบทบัญญัติว่าด้วยการอุทธรณ์หรือฎีกา”

มาตรา 263 เป็นบทบัญญัติให้สิทธิแก่จำเลยที่จะร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่ง ให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เนื่องจากจำเลยถูกบังคับวิธีการชั่วคราว ก่อนพิพากษาคตามคำสั่งของศาลที่อนุญาตตามคำขอของโจทก์ที่อื่นไว้ตามลักษณะ 1 ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งคำสั่งของศาลที่อนุญาตตามมาตรา 254 หรือคำสั่งของศาล ที่อนุญาตตามมาตรา 264 ทั้ง ๆ ที่จำเลยยังไม่ได้เป็นคู่ความฝ่ายที่แพ้คดีแต่จำเลย ต้องได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากโจทก์ใช้สิทธิของวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา โดยไม่ชอบ ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าคดีไม่มีมูลหรือกลับแก้ถึงจำเลยนำพยานมาเบิกความเท็จ จนศาลหลงเชื่อซึ่งไม่เป็นความจริง ในทางกลับกันหากโจทก์ได้ใช้สิทธิโดยสุจริตและ ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอของโจทก์ จำเลยจะร้องขอให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหม ทดแทนไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 3319/2542 ฟ้องแย้งของจำเลยสืบเนื่องมาจากการ ที่โจทก์ใช้สิทธิตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในเรื่องวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวมีข้อกำหนด ให้ผู้ขอใช้วิธีการชั่วคราวซึ่งใช้สิทธิโดยมิชอบต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ไว้แล้ว ดังนั้น หากการใช้สิทธิของโจทก์ทั้งสองเป็นไปโดยมิชอบ ก็ต้องบังคับ ตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในลักษณะดังกล่าว

ในกรณีศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอของโจทก์แล้ว และจำเลยร้องขอให้ศาล มีคำสั่งให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ในการพิจารณาเพื่อมีคำสั่งคำขอ จะต้อง อยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา 263

1. เหตุที่ร้องขอให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

1.1 เหตุตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 263 (1)

มาตรา 263 (1) บัญญัติว่า “คดีนั้นศาลตัดสินให้โจทก์เป็นฝ่ายแพ้ และปรากฏว่าศาลมีคำสั่งโดยมีความเห็นหลงไปว่าสิทธิเรียกร้องของผู้ขอมีมูล โดยความผิดหรือเกินเลยของผู้ขอ”

เหตุที่จำเลยจะร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ตามมาตรา 263 (1) มีองค์ประกอบดังนี้

(1) ศาลได้มีคำสั่งอนุญาตตามคำขอที่โจทก์ได้ยื่นวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาไว้

(2) และคดีนั้นศาลตัดสินให้โจทก์เป็นฝ่ายแพ้ และคำว่า “โจทก์แพ้” นั้นไม่ได้หมายความว่าแพ้ในขั้นที่สุด แต่หมายถึงโจทก์แพ้โดยคำพิพากษาของศาลที่มีคำสั่งตามวิธีการชั่วคราว เช่น ในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลชั้นต้นได้มีคำสั่งยึดที่ดินของจำเลยไว้ชั่วคราว ตามมาตรา 254 (1) ต่อมาศาลชั้นต้นพิพากษาให้โจทก์แพ้ แม้โจทก์จะอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นอยู่ ต้องถือว่าโจทก์แพ้ตามความหมายในมาตรา 263 (1) หรือในระหว่างอุทธรณ์ ศาลชั้นต้นมีคำสั่งยึดที่ดินของจำเลยไว้ชั่วคราวก่อนที่ศาลชั้นต้นจะส่งสำนวนความที่อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ (มาตรา 254 วรรคท้าย) ต่อมาศาลอุทธรณ์พิพากษาให้โจทก์แพ้ กรณีนี้เป็นคำสั่งอนุญาตของศาลชั้นต้นที่สั่งเมื่อคดีอยู่ระหว่างอุทธรณ์และคดีที่อยู่ระหว่างอุทธรณ์นั้น ต่อมาศาลอุทธรณ์พิพากษาให้โจทก์แพ้และถือว่าโจทก์แพ้ตามความหมายในมาตรา 263 (1)

คำพิพากษาศึกษาที่ 3819/2542 ฟ้องแย้งของจำเลยกล่าวอ้างว่า โจทก์รู้ว่าทางพิพาทไม่ตกอยู่ในภาระจำยอม แต่ยังไม่ฟ้องคดีโดยไม่สุจริต และยื่นคำขอคุ้มครองชั่วคราวต่อศาลจนทำให้จำเลยเสียหาย ต้องรื้อรั้วและยอมให้

บุคคลอื่นใช้ทางพิพาทเป็นการกล่าวอ้างว่าเหตุที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอ
คุ้มครองชั่วคราวของโจทก์เป็นความผิดของโจทก์ ซึ่งโจทก์จะต้องรับผิดชอบ
ค่าใช้จ่ายใหม่ทดแทนให้แก่จำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
มาตรา 263 (1) ตามบทบัญญัติดังกล่าวโจทก์จะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายใหม่
ทดแทนเมื่อศาลตัดสินให้โจทก์เป็นฝ่ายแพ้คดี แต่ขณะจำเลยยื่นฟ้องแย้ง
ศาลชั้นต้นยังไม่ได้มีคำพิพากษา ทั้งยังไม่แน่นอนว่าศาลชั้นต้นจะตัดสินให้โจทก์
เป็นฝ่ายแพ้คดี สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของจำเลยยังไม่เกิด จำเลย
ยังไม่มีสิทธิฟ้องร้องจึงไม่อาจรับฟ้องแย้งของจำเลยไว้พิจารณาได้

(3) และศาลมีคำสั่งโดยมีความเห็นหลงไปว่าสิทธิเรียกร้องของผู้ขอมีมูล
โดยความผิดหรือเลินเล่อของผู้ขอ (โจทก์) เป็นกรณีที่โจทก์ใช้สิทธิเรียกร้อง
ทางศาลโดยไม่สุจริตหรือทั้ง ๆ ที่รู้ว่าไม่มีข้อโต้แย้งสิทธิกับจำเลยโจทก์ยังแกล้ง
ฟ้องจำเลยต่อศาลอีก เช่น โจทก์ไปนำเอกสารที่มีลายมือชื่อของจำเลยแล้ว
กรอกข้อความว่าจำเลยกู้เงินโจทก์ และนำคดีมาฟ้องศาลจนศาลหลงเชื่อไปว่า
สิทธิเรียกร้องของโจทก์มีมูล และศาลได้มีคำสั่งอนุญาตตามที่โจทก์ยื่นไว้ตาม
มาตรา 254

แต่ในกรณีโจทก์เชื่อโดยสุจริตว่าตนมีสิทธิเรียกร้องจากจำเลยและ
นำคดีมาฟ้องขอให้บังคับจำเลยตามสิทธิเรียกร้องนั้น แม้สิทธิเรียกร้องนั้นจะไม่มี
อยู่จริงกรณีนี้ไม่เข้าข้อ (3) เช่น ผู้ตายนำเอกสารที่มีลายมือชื่อจำเลยมากรอก
ข้อความว่าจำเลยกู้เงินผู้ตาย ต่อมาทายาทของผู้ตายเชื่อโดยสุจริตว่าจำเลยกู้เงิน
ไปแล้วไม่ชำระ และนำคดีมาฟ้องบังคับจำเลย ซึ่งยังถือไม่ได้ว่าเป็นความผิดหรือ
เลินเล่อของโจทก์ (ทายาท)

1.2 เหตุตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 263 (2)

มาตรา 263 (2) บัญญัติว่า “ไม่ว่าคดีนั้นศาลจะชี้ขาดตัดสินให้โจทก์ชนะหรือแพ้คดี ถ้าปรากฏว่าศาลมีคำสั่งโดยมีความเห็นลงไปว่าวิธีการเช่นว่านี้มีเหตุผลเพียงพอโดยความผิดหรือเลินเล่อของผู้ขอ”

เหตุที่จำเลยร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 263 (2) มีองค์ประกอบดังนี้

(1) ศาลได้มีคำสั่งอนุญาตตามคำขอที่โจทก์ยื่นวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาไว้

(2) ไม่ว่าคดีนั้นศาลจะพิพากษาให้โจทก์ชนะหรือแพ้ ก็แม้โจทก์จะชนะคดี จำเลยก็อาจร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนได้

(3) และศาลมีคำสั่งโดยมีความเห็นลงไปว่าวิธีการเช่นว่านี้มีเหตุผลเพียงพอ โดยความผิดหรือเลินเล่อของโจทก์ ซึ่งคำขอตามมาตรา 254 ในวิธีธรรมดา ศาลจะสั่งอนุญาตได้จะต้องเข้ากรณีตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 255 แต่โจทก์ยื่นคำขออันเป็นเท็จหรือไม่มีมูลความจริงต้องการกั้นแกลังจำเลย ทั้งยังให้พยานเบิกความเท็จต่อศาล หรือกรณีโจทก์ขอในเหตุฉุกเฉิน โจทก์แสดงความเท็จต่อศาล จนศาลหลงเชื่อว่ามีเหตุเพียงพอที่จะนำวิธีการชั่วคราวมาใช้ได้ โดยความผิดหรือเลินเล่อของโจทก์ และเป็นการร้องขอให้ศาลมีคำสั่งตามมาตรา 254 โดยไม่สุจริต

แต่ถ้าเป็นการร้องขอโดยใช้สิทธิทางศาลโดยสุจริตแล้วและเชื่อว่ามีเหตุที่จะขอวิธีการชั่วคราว แต่พยานกลับเบิกความเท็จเพื่อแกลังจำเลยเองเช่นนี้ ไม่เข้ากรณีมาตรา 263 (2) เช่น โจทก์ว่าจ้างจำเลยให้นำรถยนต์ของจำเลยไปซักลากบรรทุกไม้ของโจทก์ จำเลยได้รับเครื่องอะไหล่รถยนต์และสิ่งจำเป็นอื่น ๆ จากโจทก์ โดยตกลงคิดหักจากสินจ้างที่จำเลยจะได้ไป ระหว่างอายุสัญญาไม้ฝนตกชุกจนจำเลยไม่สามารถนำรถยนต์ออกซักลากไม้ได้ตามปกติ จำเลยจึงนำรถยนต์กลับภูมิลำเนาเดิมเสียก่อน โจทก์ไปแจ้งความกล่าวหาว่าจำเลยขี้กขออกทรัพย์ ต่อมา

โจทก์ยื่นฟ้องจำเลยและขอให้ศาลชั้นต้นมีคำสั่งยึดรถยนต์ของจำเลยไว้ก่อนพิพากษา โดยไม่ได้ความว่าโจทก์กั้นแก๊งจำเลย การที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ยึดรถยนต์ของจำเลยนั้น เป็นเรื่องที่ใช้สิทธิทางศาลโดยมีเหตุผลในการขอให้คุ้มครองสิทธิของโจทก์ จำเลยมิได้พิสูจน์ให้ปรากฏว่าศาลได้มีคำสั่งเช่นนั้น โดยศาลมีความเห็นหลงไปโดยความผิดหรือเลินเล่อของโจทก์ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 263 โจทก์จึงไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่จำเลย (ฎีกาที่ 1216/2517)

2. วิธีการขอให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

มาตรา 263 เดิม¹ ไม่ได้บัญญัติถึงวิธีที่จำเลยจะขอให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน จึงมีปัญหาว่าจำเลยจะต้องร้องขอในคดีเดิมหรือต้องฟ้องแย้งหรือต้องฟ้องเป็นคดีใหม่ ต่อมาได้แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 7, ฉบับที่ 15 พ.ศ.2538 ให้จำเลยยื่นคำขอต่อศาลในคดีเดิมได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1289/2540 จำเลยที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากถูกบังคับโดยวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา มิใช่เป็นผู้ถูกโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายแพ่ง แต่เป็นเรื่องในคดีเดิมที่ศาลได้มีคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาโดยมีความเห็นหลงไปว่าสิทธิของผู้ขอมีมูลหรือวิธีการนั้นมีเหตุผลเพียงพอโดยความผิดหรือเลินเล่อของผู้ขอตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

---

¹มาตรา 263 ก่อนแก้ไขบัญญัติว่า “ในกรณีใด ๆ ถ้าศาลได้มีคำสั่งอนุญาตตามคำขอในวิธีการชั่วคราวตามลักษณะนี้ จำเลยซึ่งต้องถูกบังคับโดยวิธีการนั้นชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทน”

มาตรา 263 จำเลยจึงไม่ต้องทำเป็นคำฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเป็นคดีค้างหาก
เพียงแต่ยื่นคำขอเข้ามาในคดีเดิมก็ได้

หมายเหตุ ฎีกาที่ 1289/2540 วินิจฉัยว่า จำเลยจะขอให้โจทก์ชดใช้ค่า
สินไหมทดแทนเนื่องจากคำสั่งอนุญาตของศาลตามที่โจทก์ได้ยื่นคำขอวิธีการ
ชั่วคราวไว้ จำเลยไม่ต้องทำเป็นคำฟ้องเพียงแต่ยื่นคำขอเข้ามาในคดีเดิมก็ได้ ส่วน
ฎีกาที่ 3319/2542 จำเลยได้ยื่นฟ้องแย้ง (คำฟ้อง) ในคดีเดิมแต่ศาลฎีกาไม่ได้
วินิจฉัยว่าจำเลยฟ้องแย้งเรียกค่าสินไหมทดแทนไม่ได้ แต่วินิจฉัยว่าไม่มีเหตุ
ตามมาตรา 263 (1) ที่จำเลยจะขอให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ผู้เขียน
เห็นว่าเมื่อมาตรา 263 ที่แก้ไขใหม่ใช้คำว่า “จำเลยอาจยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้น”
ทั้งยังบัญญัติถึงวิธีการยื่นคำขอและศาลที่พิจารณาเพื่อมีคำสั่งคำขอไว้ น่าจะ
หมายถึงจำเลยจะร้องขอหรือไม่ก็ได้ ถ้าจำเลยจะร้องขอให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหม
ทดแทน ก็จะต้องนำบทบัญญัติมาตรา 263 ที่แก้ไขใหม่มาใช้บังคับ เช่น ก่อนที่
ศาลชั้นต้นจะมีคำสั่งรับฟ้องของโจทก์ ศาลชั้นต้นได้มีคำสั่งให้ยึดที่ดินของจำเลย
ไว้ก่อนพิพากษาคำขอของโจทก์ ต่อมาจำเลยยื่นคำให้การและฟ้องแย้งเรียก
ค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากโจทก์ทำให้ศาลหลงเชื่อและมีคำสั่งยึดที่ดินของจำเลยไว้
ทั้ง ๆ ที่โจทก์รู้ว่าสิทธิเรียกร้องนั้นไม่มีมูล แม้จะฟังได้ตามฟ้องแย้งของ
จำเลยศาลก็จะมีคำสั่งให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่ได้ เพราะศาลชั้นต้น
ยังไม่มีคำพิพากษาจึงไม่เข้าเหตุที่ศาลจะอนุญาตตามมาตรา 263 (1) ฉะนั้นจึง
ไม่มีประโยชน์ที่จำเลยจะฟ้องแย้งเรียกค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 263
เพราะอย่างไรศาลก็ต้องยกฟ้องแย้งของจำเลย หรืออีกกรณีหนึ่งจำเลยนำมา
ฟ้องเป็นคดีใหม่ หลังจากศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว 1 เดือน ก็จะเกินกำหนด
เวลาที่บัญญัติไว้ในมาตรา 263 หรือถ้าฟ้องภายใน 30 วัน ศาลชั้นต้น
ก็ต้องดำเนินการสอบสวนพิจารณาอย่างคดีทั่วไป ก็จะทำให้มาตรา 263 ไม่มีผล
ใช้บังคับ ซึ่งไม่น่าจะเป็นไปได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่า ถ้าจำเลย

จะขอให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ก็จะต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติ
มาตรา 263

2.1 จำเลยจะต้องยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาล และคำขอนี้ไม่อาจ
ทำได้แต่ฝ่ายเดียว จำเลยจะต้องมีสำเนาคำขอเพื่อส่งให้แก่โจทก์และโจทก์ชอบที่จะ
ยื่นคำแถลงคัดค้าน และนำพยานมาสืบในวันไต่สวน

2.2 จำเลยจะต้องร้องขอให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนใน 30 วันนับแต่วัน
ที่มีคำพิพากษาของศาลที่มีคำสั่งตามวิธีการชั่วคราวนั้น และคำว่า “คำพิพากษาของศาล”
ไม่ได้หมายความว่าถึงคำพิพากษาของศาลในชั้นที่สุด แต่หมายถึงคำพิพากษา
ของศาลที่มีคำสั่งอนุญาตตามคำขอที่โจทก์ยื่นวิธีการชั่วคราวไว้ เช่น ระหว่าง
พิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลชั้นต้นได้มีคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 254 ต่อมาศาล
ชั้นต้นพิพากษาให้โจทก์แพ้ ในวันที่ 1 ตุลาคม 2542 โจทก์อุทธรณ์ในวันที่ 15 ตุลาคม
2542 หากจำเลยจะร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน
จำเลยจะต้องยื่นคำขอภายใน 30 วัน นับแต่วันที่คำพิพากษาของศาลชั้นต้น
คือยื่นได้อย่างช้าที่สุดในวันที่ 31 ตุลาคม 2542 หรือคืออยู่ระหว่างอุทธรณ์ ศาลชั้นต้น
มีคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 254 ก่อนที่ศาลชั้นต้นจะส่งสำนวนความที่อุทธรณ์
ไปยังศาลอุทธรณ์ ต่อมาศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาในวันที่ 1 มีนาคม 2543
จำเลยจะต้องร้องขอภายใน 30 วันนับแต่วันที่คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์
คือยื่นคำขอได้อย่างช้าที่สุดในวันที่ 31 มีนาคม 2543 เพราะมีคำสั่งอนุญาตตาม
มาตรา 254 เมื่อคดีนั้นอยู่ระหว่างอุทธรณ์นั่นเอง

2.3 จำเลยจะต้องยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้น แม้จะเป็นคำสั่งอนุญาตวิธีการ
ชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกาก็ตาม

3. ศาลที่มีอำนาจไต่สวนและตั้งคำขอของจำเลย

3.1 ในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น

ศาลชั้นต้นได้มีคำสั่งอนุญาตตามคำขอที่โจทก์ได้ยื่นวิธีการชั่วคราวไว้และจำเลยร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว ศาลชั้นต้นย่อมมีอำนาจไต่สวนและตั้งคำขอของจำเลยตามมาตรา 263 วรรคท้าย

3.2 ในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา

3.2.1 ในกรณีศาลชั้นต้นมีคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 254 ก่อนที่ศาลชั้นต้นจะส่งสำนวนความที่อุทธรณ์หรือฎีกาไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี และจำเลยร้องขอภายใน 30 วันนับแต่วันมีคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ศาลชั้นต้นย่อมมีอำนาจไต่สวนและตั้งคำขอของจำเลย

แต่ถ้าในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา ศาลที่มีคำสั่งอนุญาตตามที่โจทก์ยื่นวิธีการชั่วคราวไว้เป็นศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี และจำเลยร้องขอตามมาตรา 263 เมื่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกามีคำพิพากษาแล้ว ศาลชั้นต้นย่อมมีอำนาจไต่สวนตามมาตรา 263 วรรคท้าย แต่ศาลชั้นต้นจะมีคำสั่งคำขอของจำเลยไม่ได้ ศาลชั้นต้นต้องส่งคำขอพร้อมด้วยสำนวนความที่ไต่สวนนั้นไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกามีคำสั่งแล้วแต่กรณี คือศาลอุทธรณ์มีคำสั่งอนุญาตวิธีการชั่วคราวไว้ตามที่โจทก์ขอ ต่อมาศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษา แม้จะมีฎีกาอยู่ ศาลชั้นต้นจะต้องส่งคำขอของจำเลยและผลของการไต่สวนไปยังศาลอุทธรณ์ ให้ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งคำขอของจำเลยต่อไป หรือระหว่างฎีกา ศาลฎีกามีคำสั่งอนุญาตตามที่โจทก์ขอ ต่อมาศาลฎีกามีคำพิพากษา ศาลชั้นต้น

ไต่สวนแล้ว จะต้องส่งคำขอพร้อมกับสำนวน (ผลของการไต่สวน) ไปยังศาลฎีกาเพื่อให้ศาลฎีกามีคำสั่งคำขอของจำเลย

4. การพิจารณาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอของจำเลย

4.1 เมื่อจำเลยยื่นคำขอให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อศาลชั้นต้น เมื่อศาลชั้นต้นได้รับคำขอ ศาลชั้นต้นมีอำนาจสั่งให้แยกการพิจารณาเป็นสำนวนต่างหากจากคดีเดิม

4.2 ศาลชั้นต้นจะต้องไต่สวนจากพยานที่โจทก์จำเลยนำมาสืบหรือศาลเรียกมาสืบ และไต่สวนถึงเหตุที่ขอให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 263 (1) หรือ (2)

4.3 ในกรณีศาลชั้นต้นมีอำนาจสั่งคำขอของจำเลย ศาลชั้นต้นจะสั่งยกคำขอของจำเลยโดยไม่ไต่สวน หรือเมื่อไต่สวนแล้วไม่ปรากฏเหตุตามมาตรา 263 (1) และ (2) ศาลชั้นต้นก็ชอบที่จะสั่งยกคำขอของจำเลยได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1797/2539 การที่โจทก์ทำประตูเหล็กปิดกั้นถนนพิพาท ไม่ยอมให้จำเลยเข้าออก เว้นแต่จะยอมเสียค่าตอบแทนแก่โจทก์ ย่อมทำให้จำเลยเชื่อโดยสุจริตว่าถูกโจทก์ได้แย่งสิทธิ ดังนั้นที่จำเลยยื่นฟ้องโจทก์ต่อศาลชั้นต้นขอให้เปิดถนนพิพาทและในระหว่างพิจารณาได้ยื่นคำร้องขอคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษาจึงเป็นการใช้สิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ แม้ต่อมาศาลฎีกาพิพากษายกฟ้อง แต่ไม่ปรากฏว่า ศาลชั้นต้นมีคำสั่งโดยมีความเห็นลงไปว่า การมีคำสั่งเช่นนั้นจะมีเหตุผลอันสมควร โดยความผิดหรือเลินเล่อของจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 263 (1) การกระทำของจำเลยจึงไม่เป็นการละเมิดต่อโจทก์ โจทก์จึงไม่มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนจากจำเลย

แต่ในกรณีที่ศาลชั้นต้นจะมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอของจำเลย ศาลชั้นต้นต้องทำการไต่สวนก่อน เมื่อฟังพยานโจทก์จำเลยแล้ว ปรากฏว่ามีเหตุตามมาตรา 263 (1) หรือ (2) คือคำขอของจำเลยรับฟังได้ศาลชั้นต้นก็จะสั่งให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่จำเลยได้ตามจำนวนตามที่เห็นสมควร

4.4 ในกรณีที่ศาลชั้นต้นไม่มีอำนาจสั่ง ศาลชั้นต้นต้องส่งคำขอของจำเลยและสำนวนไต่สวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีและศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจะสั่งให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่จำเลยหรือไม่พิจารณาเช่นเดียวกับในข้อ 4.3

5. คำสั่งอนุญาตหรือยกคำขอของจำเลยจะมีทางแก้อย่างไร

มาตรา 263 วรรคท้าย บัญญัติว่า “คำสั่งของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ตามวรรคสองให้อุทธรณ์หรือฎีกาได้ตามบทบัญญัติว่าด้วยอุทธรณ์ฎีกา”

จากมาตรา 263 วรรคท้าย คู่ความย่อมมีทางแก้โดยอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งคือถ้าเป็นคำสั่งของศาลชั้นต้นให้ยกคำขอของจำเลย จำเลยย่อมอุทธรณ์คำสั่งไปยังศาลอุทธรณ์ได้ และถ้าศาลอุทธรณ์พิพากษากลับคำสั่งของศาลชั้นต้นให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน โจทก์ย่อมฎีกาได้ หรือในกรณีศาลอุทธรณ์เป็นศาลที่มีคำสั่งคำขอของจำเลย ถ้าศาลอุทธรณ์สั่งให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน โจทก์ย่อมฎีกาได้ แต่ถ้ายกคำขอของจำเลย จำเลยก็ย่อมฎีกาได้เช่นเดียวกัน

6. ในกรณีที่โจทก์ไม่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามคำสั่งของศาล

เมื่อศาลมีคำสั่งตามคำขอของจำเลยให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนและโจทก์ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาล เช่น ศาลมีคำสั่งให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นเงิน 50,000 บาทให้แก่จำเลยภายใน 7 วัน ครบกำหนด 7 วัน โจทก์ไม่นำ

เงินมาชำระให้แก่จำเลย ศาลย่อมมีอำนาจบังคับโจทก์เสมือนหนึ่งว่าเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาตามมาตรา 263 วรรคสอง คือจำเลยชอบที่จะขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี และร้องขอได้ให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดหรืออายัดทรัพย์สินของโจทก์เพื่อนำเงินมาชำระหนี้ตามคำสั่งของศาลได้ เว้นแต่ศาลมีคำสั่งให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 263 (1) ให้ศาลงดการบังคับไว้ (งดการบังคับคดีหมายถึงจำเลย (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) จะขอให้บังคับคดีตามคำสั่งยังไม่ได้หรือหากได้บังคับบ้างแล้วก็จะบังคับต่อไปไม่ได้) จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้โจทก์แพ้คดี